

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ερμηνεία και Θεολογία Καινής Διαθήκης

Ενότητα 1: Ο Ιουδαίος Παύλος ως Απόστολος των
Εθνών: Βίος και Θεολογία

Σωτήριος Δεσπότης
Θεολογική Σχολή
Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας

Περιεχόμενα ενότητας

Βίος - Χαρακτηρισμοί

Περιοδείες

Παύλεια Γραμματεία

Ο Απόστολος Παύλος

Το Όνομα (1 από 3)

- Το όνομα **Σαύλος** (Σαούλ) αποτελεί τον ελληνικό τύπο του εβραϊκού **Σαούλ** (= αυτός που έχει γίνει αντικείμενο ερώτησης/προσευχής από τον Θεό). Αυτό το όνομα απαντά μόνο στις διηγήσεις μεταστροφής του Παύλου και αντιστοιχεί στο όνομα του πρώτου βασιλιά του αρχαίου Ισραήλ (1047 - 1007 π.Χ.), ο οποίος προερχόταν, όπως και ο *Παύλος*, από τη φυλή **Βενιαμίν**. Αλλαγή ονόματος όπως στην περίπτωση του Κηφά, δεν έχουμε στην περίπτωση του Αποστόλου των Εθνών.
- Κατά τη γνωστή συνήθεια των Ιουδαίων της Διασποράς να φέρουν εκτός από το εβραϊκό και ένα ομόηχο ελληνικό ή ρωμαϊκό όνομα, στις επιστολές ο απόστολος ονομάζει τον εαυτό του **Παύλο** (**Paulus = μικρός, ταπεινός**) (πρβλ. Β' Πέ. 3,15 και Πρ.13,9 κ.ε. όπου και καταγράφονται και τα δύο ονόματα: *Σαύλος δέ και Παύλος*). Άραγε αποτελεί σύμπτωση ότι ο Σαύλος ονομάζεται *Παύλος* (Π.) από τον Λουκά για πρώτη φορά στις Πράξεις στο σημείο της μεταστροφής στον χριστιανισμό του Ρωμαίου ανθυπάτου στην Κύπρο το 46-48 μ.Χ. *Σεργίου* (Quintus Sergius Paul[us]);

Το Όνομα (2 από 3)

Είναι άγνωστο εάν η οικογένειά του είχε λάβει ως δῶρο τη ρωμαϊκή ιθαγένεια για πολύτιμες υπηρεσίες κάποιου προγόνου του κατά τὰ χρόνια 170-168 π.Χ. τοῦ μεγάλου στρατηλάτου καὶ **ὑπάτου Αἰμιλίου Παύλου**, κατακτητοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ μέλους των Aemilii Paulli, παλαιάς καὶ αριστοκρατικῆς οικογένειας πατρικίων.

Το δικαίωμα του Ρωμαίου πολίτη χορηγούνταν κατὰ την απελευθέρωση αιχμαλώτων πολέμου ἢ δούλων (manumissio) ἢ το πέρας ευδόκιμης στρατιωτικῆς θητείας (missio honesta).

Το Όνομα (3 από 3)

Lucius Aemilius Paullus Macedonicus
(229 π.Χ. – 160 π.Χ.)

Η Γέννηση του Παύλου (1 από 4)

- Ενώ ο Ιησούς ανατράφηκε σε ένα χωριό 500 κατοίκων στην Κάτω Γαλιλαία, ο συγγραφέας των μισών βιβλίων της Κ.Δ. γεννήθηκε στη διάσημη στον ελληνορωμαϊκό Κόσμο **Ταρσό** της Κιλικίας από γονείς Εβραίους, που είχαν το δικαίωμα του ρωμαίου πολίτη. Η μαρτυρία του Ιερώνυμου ότι καταγόταν από τα **Γίσχαλα της Β. Γαλιλαίας**, *καὶ μόνο μετὰ τὴν ἄλωσι αὐτῶν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους μετανάστευσε στὴν Ταρσό* είναι αβάσιμη (*De viris ill.*, 5). Η Ταρσός (500.000 κάτοικοι) ήταν σημαντικό κέντρο ελληνικής παιδείας, κυρίως Στωϊκῶν που χρημάτισαν μάλιστα παιδαγωγοί και οι δάσκαλοι για το αυτοκρατορικό παλάτι.
- Η γενέθλια ημέρα του Παύλου είναι άγνωστη. Ο Λουκάς παρουσιάζει τον Σαύλο νεανία, 26-40 χρονῶν, να συμμετέχει στον λιθοβολισμό του Στεφάνου. Στην επιστολή του **Προς Φιλήμονα** αυτοαποκαλείται *πρεσβύτης*, 50-56 χρονῶν, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι γεννήθηκε την πρώτη δεκαετία του 1ου αι. μ.Χ., **ίσως και το 1 μ.Χ.**

Η Γέννηση του Παύλου (2 από 4)

Η Γέννηση του Παύλου (3 από 4)

Σ' αυτή την πόλη υποδέχθηκε με μεγαλοπρέπεια ο **Μάρκος Αντώνιος** τη Βασίλισσα της Αιγύπτου **Κλεοπάτρα**. Επί Αυγούστου η Ταρσός ήταν "**civitas libera**". Εδώ πέθανε ο Ρωμαίος Αυτοκράτορας **Τάκιτος** και εδώ ετάφη ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου **Ιουλιανός**. Κατά τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους, η Ταρσός είχε την προσωρινή ονομασία **Αντιόχεια** (του Κύδνου, καθώς είναι κτισμένη παρά τις όχθες του Κύδνου ποταμού που ήταν και το σύμβολο στα νομίσματά της).

Ο Στράβων τόνιζε ότι η παιδεία της Ταρσού είναι **ανώτερη** των Αθηνών και της Αλεξανδρείας και ότι οι φοιτητές των Σχολών της προέρχονταν μόνον από την Κιλικία. Υπήρξε πατρίς των στωικών φιλοσόφων Αντίπατρου, Αρχέδημου, των δύο Αθηνόδωρων, των δύο γραμματικών Αρτεμίδωρου και Διόδωρου, του τραγικού ποιητή Διονυσίδα και άλλων πολλών που ζούσαν στη **Ρώμη**.

Η Γέννηση του Παύλου (4 από 4)

Οι επικρατέστεροι θεοί στην Ταρσό ήταν ο ύψιστος Θεός-ο **Βάαλ** της Ταρσού και ο Εργαζόμενος Θεός-ο **Σαντάν**, ο οποίος αργότερα ταυτίστηκε με τον Ηρακλή των Ελλήνων. Ο δεύτερος ήταν ο προστάτης των αγροτών και σύμβολο της βλαστήσεως. Η οργανιστική λατρεία του έφτανε στο κατακόρυφό της με την ετήσια γιορτή της πυράς. Το τόσο βαθιά ριζωμένο στην ανθρώπινη φύση προαίσθημα για το μυστήριο του θανάτου και της αναστάσεως ίσως να το χρησιμοποίησε κατόπιν ο Παύλος ως αφετηρία του κηρύγματος της αναστάσεως του Ιησού.

Εβραίος Εξ Εβραίων (1 από 2)

- Ο ίδιος υπογραμμίζει ότι ο πατέρας του, παρότι ζούσαν στο εξωτερικό, (α) ακριβώς οκτώ μέρες μετά τη γέννα του τον περιέταμε, (β) δεν χρημάτισε προσήλυτος αλλά ανήκε στον περιούσιο λαό του Ισραήλ (Β' Κορ. 11, 24), όντας γέννημα-θρέμμα **Εβραίος** (γνωρίζοντας μάλιστα να διαβάσει τη Γραφή εκ του Πρωτοτύπου και να ομιλεί αραμαϊκά), (γ) από την επίσης πιστή φυλή Βενιαμίν (= υιός του Νότου / της Δεξιάς = τυχερός) από την οποία καταγόταν ο πρώτος βασιλιάς του Ισραήλ, ο συνονόματός του Σαούλ, (δ) ότι κατά νόμον ήταν Φαρισαίος (αρχικά πολεμικός υποτιμητικός χαρακτηρισμός των Χαμπερίμ=αδελφών, μελών μιας αδελφότητας, και σημαίνει τον κεχωρισμένο από κάθε ανομία- ακαθαρσία αλλά και τον λαό που θεωρείται ακάθαρτος) όντας μάλιστα (ε) ζηλωτής και άμεμπτος στην εφαρμογή της Τορά.

Φιλ. 3, 5-6: περιτομή όκταήμερος, έκ γένους Ισραήλ, φυλής Βενιαμίν, Έβραϊος έξ Έβραίων, κατά νόμον Φαρισαϊος, - κατά ζήλος διώκων τήν Έκκλησίαν, κατά δικαιοσύνην τήν έν Νόμω γενόμενος άμεμπτος. Τα τέσσερα πρώτα είναι πλεονεκτήματα απροαίρετα και τα υπόλοιπα καλλιεργήθηκαν από τον ίδιο.

Εβραίος Εξ Εβραίων (2 από 2)

Γέν. 49, 27: **Βενιαμίν**
λύκος ἄρπαξ: τὸ
πρωινὸν ἔδεταί ἔτι
καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας
διαδώσει τροφήν. Οἱ
της Φυλῆς Βενιαμίν
θεωροῦνταν ἀριστοὶ
πολεμιστῆς
(Κρ. 3, 15-21. πρβλ.
Κρ. 19-21).

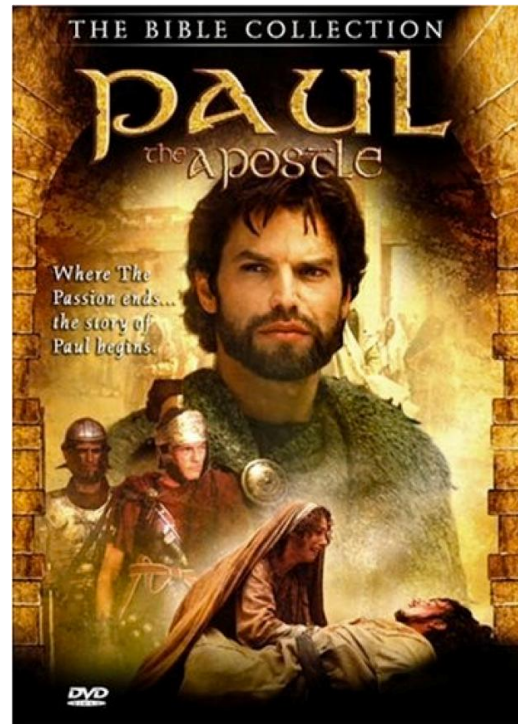

Ο Παύλος Ζηλωτής (1 από 3)

- Ο ίδιος ομολογεί ότι εντρύφησε παραπάνω από όλους τους συμφοιτητές του στις πατρικές παραδόσεις (*περισσότερως ζηλωτής ύπαρχων τῶν πατρικῶν παραδόσεων*. Γαλ. 1, 14) παρά τους πόδας του μετριοπαθούς Φαρισαίου Simeon ben Gamaliel I (Γαμαλιήλ Α΄) του πρεσβυτέρου (Πρ. 22, 3), εγγονού του εκ της Βαβυλωνίας ορμώμενου Χιλέλ (*Ιώσ., Βίος 38: γένους σφόδρα λαμπροῦ*), ο οποίος παρέδιδε στην Ιερουσαλήμ το διάστημα 20-50 μ.Χ.
- Δεν γνωρίζουμε εάν αυτό το διάστημα είχε την ευκαιρία να ακούσει τη διδασκαλία του ιστορικού Ιησού ή/και να δει το Πάθος Του. Μετά τη μεταστροφή του σημειώνει: *Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν* (Β΄ Κορ. 5, 16). Προφανώς κάποιοι αντίπαλοι Ιουδαιοχριστιανοί καυχιόνταν γι' αυτό ή/και επικαλούνταν την εφαρμογή του Νόμου (όπως την περιτομή) από τον ιστορικό Ιησού ο οποίος ήταν Ιουδαίος στην εθνότητα.

Ο Παύλος Ζηλωτής (2 από 3)

Ο Παύλος Ζηλωτής (3 από 3)

Στο Πρ. 22, 3 παραδίδεται ότι ο νομοδιδάσκαλος τίμιος παντί τῷ λαῷ (5, 34) Γαμαλιήλ ήταν τροφός του Παύλου (καθώς συγγενής μάλλον αποκλείεται αφού ο Γ. ήταν δαβιδίδης): *ἐγὼ εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας/ **ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ/** πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῷου Νόμου, ζηλωτῆς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον.*

Παρότι ανήκε στη μετριοπαθή σχολή του Χιλέλ, κατόπιν ως ραβίνος επέδειξε σκληροπυρηνική συμπεριφορά που θεωρούνταν χαρακτηριστική της Σχολής του παλαιστίνιου Σαμμάι, μιμούμενος τους ζηλωτές Φινεές και Ηλία αλλά και τους Μακκαβαίους οι οποίοι φόνευαν όσους ομοεθνείς τους πρόδιδαν τα πάτρια. Σύμφωνα με τον Λουκά, *ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου* (Πρ. 9, 1), επέδραμε στη Δαμασκό κατόπιν αδείας του Αρχιερέα (μάλλον του Καϊάφα που πρωταγωνίστησε και στο Πάθος του Ιησού). Ο ίδιος ο Παύλος χρησιμοποιεί το ρήμα **πορθῶ** (= προκαλώ σοβαρό-θανάσιμο κακό) Γαλ. 1, 13. 23).

Ο Παύλος Ρωμαίος Πολίτης (1 από 2)

Σύμφωνα με τις Πράξεις, ο Παύλος είχε και ενίοτε επικαλέστηκε την ρωμαϊκή του ιθαγένεια (civis Romanum sum) που συνήθως επιβεβαιωνόταν από μια μαρτυρία, testatio, επικυρωμένο αντίγραφο της γέννησής του και του πολιτεύματός του σε επιστρωμένο με κεριά ξύλινο δίπτυχο με στερεότυπη πενταμερή μορφή – μέρος της οποίας ήταν το cuiem romanam/ um e(xscripsit):

*ὅταν στὸ χιλίαρχο **Κλαύδιο Λυσία**, φρούραρχο τοῦ πύργου τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος τὸν συνέλαβε, δηλώνει, γιὰ νὰ μὴ μαστιγωθῆ, ὅτι εἶναι Ῥωμαῖος πολίτης, καὶ ὁ Λυσίας τοῦ λέει θαμπωμένος ὅτι αὐτὸς τὴν ἰθαγένεια αὐτῆ τὴν ἀγόρασε πολὺ ἀκριβά, ὁ Παῦλος τοῦ λέει μὲ ἔκδηλη ἀγερωχία·*

Ο Παύλος Ρωμαίος Πολίτης (2 από 2)

Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι! (Πρ. 22, 28) Ἐπειδὴ οἱ τέως ὑπόδουλοι, οἱ μὲ ὅποιονδήποτε τρόπο γινόμενοι Ῥωμαῖοι πολῖτες, ὡς υἱοθετημένοι καὶ θετοὶ πολῖτες τῆς Ῥώμης ἔπαιρναν τὸ Ῥωμαϊκὸ ὄνομα τοῦ ὑπάτου τῆς δημοκρατίας ἢ ἀργότερα τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου υἱοθετοῦνταν, ὁ μὲν χιλιάρχος **Κλαύδιος** Λυσίας εἶχε ἀγοράσει τὴ Ῥωμαϊκὴ ἰθαγένεια πρὸ 10–15 ἐτῶν ἐπὶ **Κλαυδίου** Καίσαρος, ἡ δὲ οἰκογένεια τοῦ ἀποστόλου Παύλου τὴν εἶχε λάβει ὡς δῶρο, σὲ καιρὸ ποὺ ἀκόμη δὲν πωλοῦνταν, γιὰ πολύτιμες ὑπηρεσίες κάποιου προγόνου του. αὐτοὶ ποὺ ἦταν Ῥωμαῖοι πολῖτες μὲ προνόμια κυριάρχων ἐκτὸς ἀπὸ τὸ λατινικὸ ὄνομα εἶχαν καὶ μία χάλκινη ταυτότητα, στὸ μέγεθος ὅση περίπου εἶναι μιὰ σημερινὴ ἀστυνομικὴ ταυτότητα, ἡ ὁποία Ῥωμαῖστὶ λεγόταν πριβιλέγκιουμ (*privilegium*). (Κ. Σιαμάκης)

Συγγενείς (1 από 3)

- Στην *Προς Ρωμαίους* (16, 7) ο Παύλος στέλνει χαιρετισμούς στους συναιχμαλώτους του **Ανδρόνικο και την Ιουνία** οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ **καὶ τον Ηρωδίωνα** τους **συγγενείς του**. Δεν αποκλείεται να ανήκαν στον ίδιο φυλετικό ιουδαϊκό σύνδεσμο. Κανείς στην αρχαιότητα δεν μπορούσε να γίνει πολίτης μιας πόλεως αν δεν ήταν μέλος μιας φυλής, ενός γένους/ θιάσου. Αυτό προσέδιδε στην οικογένεια του Παύλου φυλετική υπερηφάνεια. Σημειωτέον ότι στο Μεσαίωνα, επειδή δεν ήταν δυνατόν να κατανοηθεί πώς μια γυναίκα (η Ιουνία) μπορεί να χαρακτηρίζεται επίσημος ανάμεσα στους αποστόλους, θεωρήθηκε άνδρας.
- Από τις Πράξεις αποδεικνύεται ότι είχε *αδελφή και ανιψιό* (23, 16) που κατοικούσαν στην Ιερουσαλήμ και είχαν πρόσβαση στα μυστικά διαβούλια του Σανχερντίν (= Συνεδρίου), δείγμα ίσως του γεγονότος ότι ο πατέρας του, όντας πιστός στις παραδόσεις του έθνους του, τους παρότρυνε να μεταφερθούν στην Αγία Πόλη, καθώς θεωρούνταν ιδιαιτέρως τιμητικό να ταφεί κάποιος εκεί.

Συγγενείς (2 από 3)

- Παρότι υπάρχει η εικασία ότι έμεινε χήρος, μάλλον ο Παύλος δε νυμφεύθηκε όπως συνήθιζαν οι ραβίνοι για να αποκτήσουν απογόνους και όχι από αγάπη προς το έτερον ήμισυ το οποίο θεωρούνταν από κάποιους «ακάθαρτο». Στο Α' Κορ. 9, 5 ερωτά: *μη οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφήν γυναῖκα περιάγειν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ Κηφᾶς;* Στην ιστορία της Έρευνας οι γυναίκες συνόδευαν τους Αποστόλους ίσως όχι ως σύζυγοι αλλά είτε για να τους συντηρούν εκ των υπαρχόντων είτε να μαθητεύουν είτε μάλλον για να ασκούν και αυτές ιεραποστολή και μάλιστα στο γυναικωνίτη. Στη συγκεκριμένη, όμως, συνάφεια η συνοδεία αποτελεί «προνόμιο» όπως και η συντήρηση των αποστόλων από τους πιστούς που επίσης αρνήθηκε ο Παύλος. Στο 7, 29-32 σημειώνει: *Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν· τὸ λοιπόν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μη ἔχοντες ὦσιν. [...] παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ Κυρίῳ.*

Συγγενείς (3 από 3)

Από τις επιστολές του εξάγεται το συμπέρασμα ότι ο Παύλος εκτιμούσε τη γυναίκα και την αποστολή της στην Εκκλησία αφού μνημονεύονται επαινετικά οι Φοίβη, Ευοδία, Συντύχη, Αφία και άλλες γυναίκες. Όσον αφορά στο κάλυμμα στο Α' Κορ. 11 (μαντήλι ή όχι λυτή κόμη όπως στα ελληνιστικά μυστήρια) η διάκριση μεταξύ κηρυγματικής οριστικής (*οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ*. Γαλ. 3, 28) και ηθικής προστακτικής (πρβλ. και σιωπή. Α' Κορ. 11. 14) που αποσκοπεί στην «πολιτιστική ενσωμάτωση»: του τι ισχύει στην Εκκλησία και του τι ισχύει σε κάθε συγκεκριμένο περιβάλλον ώστε να μη δίνει η Εκκλησία «λανθασμένη» εικόνα και μηνύματα για την ελευθερία που προσφέρει ο Χριστός.

Αναγέννηση Παύλου (1 από 6)

- Αυτό που ο ίδιος ο Παύλος βίωσε συγκλονιστικά και υπενθύμιζε επανειλημμένα και στους ακροατές του δεν είναι η στιγμή της γέννησης (τα γενέθλιά τους) όσο της **αναγέννησής** τους μέσω της κλήσης τους από τον Χριστό, της ανταπόκρισής τους-της πίστης/εμπιστοσύνης που επέδειξαν σε Αυτόν και της βάπτισής τους. Η τελευταία σήμανε και την **πληροφορία** τους με το Άγ. Πνεύμα και τα χαρίσματά Του που δεν είναι υπερκόσμιες πτήσεις αλλά *ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία χρηστότης ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, εγκράτεια* (Γαλ. 5, 22).
- Έτσι συχνά ο Παύλος χρησιμοποιεί το σχήμα *πριν-μετά* για να ανακαλέσει την μνήμη της επιστροφής από το σκότος στο φως, την άγνοια στη γνώση, το θάνατο στη ζωή και την ελευθερία του Πνεύματος, μέσω της προσοικείωσης-ένδυσης του Χριστού και της συσωμάτωσης που οδηγούν σε έναν καινούργιο *περίπατο*, τρόπο ζωής *εν εγρηγόρσει*. Γι' αυτό και χρησιμοποιεί την εικόνα του **στρατιώτη** που είναι ενδεδυμένος όπλα «φωτός».

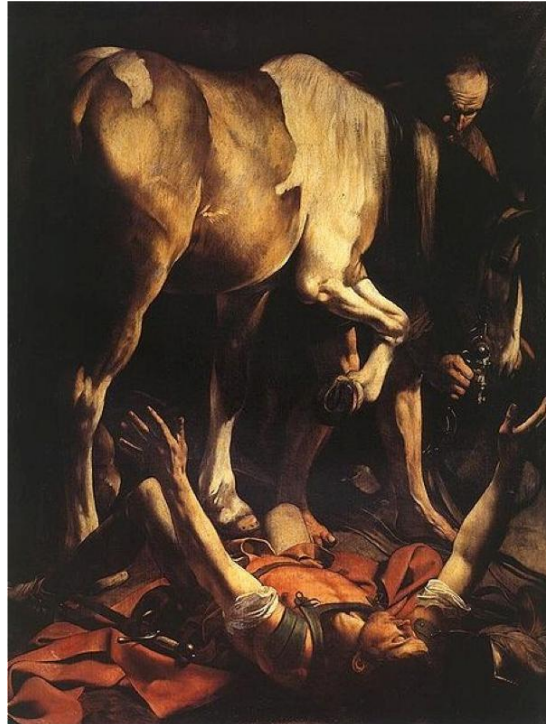
Αναγέννηση Παύλου (2 από 6)

Στην περίπτωση του Αποστόλου των Εθνών η συγκλονιστική αναγέννησή του πραγματοποιήθηκε στην «ώριμη» ηλικία των 30-40 (ίσως 33) ετών μέσω του γνωστού κυρίως από τις Πράξεις Οράματος στις πύλες της Δαμασκού μάλλον το 32 μ.Χ. επί της Παραθαλάσσιας Οδού (Via Maris).

Τη στιγμή που εισερχόταν επικεφαλής «αποσπάσματος» έχοντας την έγκριση του **Αρχιερέα Καϊάφα** προκειμένου να εκπορθήσει μια Εκκλησία που βρισκόταν αρκετά χιλιόμετρα μακριά από την έδρα του (240 χλμ. από την Ιερουσαλήμ, 80 χλμ. από την Καπερναούμ και ενώ ο Π. κατηφόριζε από υψίπεδα του Γκολάν και το «ιερό όρος» Ερμών, όπου ίσως πραγματοποιήθηκε η Μεταμόρφωση) *ἐξαίφνης τε αὐτόν περιήστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ. Σαούλ, Σαούλ τί Με διώκεις;* (Πρ. 9, 1-19. πρβλ. Έξ. 3 αποκάλυψη Μωυσή. Δ' Βασ. 5, 14 μεταστροφή Ναιμάν Σύρου).

Αναγέννηση Παύλου (3 από 6)

Michelangelo Merisi da Caravaggio:
Cerasi-Kapelle

Αναγέννηση Παύλου (4 από 6)

- Σύμφωνα επίσης με τον Λουκά (ο οποίος στις Πράξεις τρεις φορές μνημονεύει το γεγονός[!] με παραλλαγές: 22, 6-11. 26, 12-18. πρβλ. Γαλ. 1, 12. 15-16. Α' Κορ. 9, 1. 15, 8), η οπτασία και εν συνεχεία το ακρόαμα συνδυάστηκαν με τριήμερη τύφλωση-παραμονή στον προσωπικό Άδη, την κάθοδο του Αγ. Πνεύματος και τη Βάπτιση-φωτισμό από το υποψήφιο θύμα του, τον Ανανία, στο σπίτι του Ιούδα επί της Ευθείας Οδού (Via Recta μήκους 1,3 χλμ.) που διασχίζει εγκάρσια τη Δαμασκό (Πρ. 9, 17-19).
- Σύμφωνα με τους εγκωμιαστικούς λόγους του Ι. Χρυσοστόμου που αγάπησε ιδιαίτερα τον Παύλο (όχι φυσικά μόνον διότι τους συνέδεε η Αντιόχεια ως αφετηρία δράσης αλλά προφανώς και ο ζήλος για ευαγγελισμό), το εντυπωσιακό στην περίπτωση της μεταστροφής του Παύλου είναι ότι ο Ιησούς συλλαμβάνει τον εχθρό του ενώ αυτός κυριολεκτικά **μαίνεται** εναντίον της Εκκλησίας και άρα (σύμφωνα με το ακρόαμα) εναντίον Αυτού του ίδιου: παραβιάζει το οικογενειακό άσυλο, συλλαμβάνει άνδρες **και γυναίκες** και μάλιστα σε **ξένη** επικράτεια (αυτή του Αρέθα του Δ' 30-40μ.Χ.).

Αναγέννηση Παύλου (5 από 6)

- Έτσι αποδεικνύεται (α) η ικανότητα του ιατρού αλλά και το γεγονός ότι τα θαύματα μετά την Ανάσταση είναι μεγαλύτερα εκείνων προ αυτής. (β) Ιδίως το συγκεκριμένο θαύμα είναι ανώτερο και της θεραπείας ασθενών διά της σκιάς ή των ρούχων των Πρωτοκορυφαίων, διότι **αφορά στη θέληση του ανθρώπου** που δεν «μπορεί» ούτε ο Θεός να αλλάξει, σεβόμενος την ελευθερία. (γ) Ταυτόχρονα μαρτυρείται το γεγονός της Ανάστασης: κανείς μπορεί να αμφισβητήσει τη μαρτυρία του Πέτρου διότι εκείνος χρημάτισε συνόμιλος του ιστορικού Ιησού. Αυτή όμως του Σαύλου δεν δύναται διότι ο δεύτερος ήταν παθιασμένος διώκτης.
- Η Χάρις του Θεού επισκέφθηκε τον Παύλου διότι ο Θεός ερευνά **τα κίνητρα των πράξεων** και στην περίπτωση του Σαύλου η μέχρι θανάτου καταδίωξη και εκρίζωση του νέου Κινήματος είχε ως αφορμή **τον ζήλο** (δηλ. τον έρωτα προς τον Θεό και τα πάτρια), έστω και χωρίς επίγνωση, και όχι τη φιλοδοξία (όπως στην περίπτωση των Αρχιερέων): *Αν άρεσα στους ανθρώπους, τονίζει, δούλος του Χριστού δεν θα ήμουν* (Γαλ. 1, 10). Όποιος πραγματικά πεινά και διψά για δικαιοσύνη θα χορτασθεί (Μτ. 5, 6).

Αναγέννηση Παύλου (6 από 6)

- Η μεταστροφή αποδεικνύει τη δυναμική της προσευχής του Διακόνου Στεφάνου για τον διώκτη του: *Σίγησε η φωνή του Στεφάνου αλλά ήχησε η σάλπιγγα του θύτη του, του Παύλου.* Ο ιερός Αυγουστίνος είπε **ότι ο Παύλος φύλαγε τα μάτια εκείνων που λιθοβολούσαν τον Στέφανο για να λιθοβολεί εκείνος με τα χέρια όλων.** Γι αυτό κι η προσευχή του λιθοβολούμενου ταίριαζε πιο πολύ σε αυτόν από όλους. **Χωρίς την προσευχή του Στεφάνου, η Εκκλησία δε θα είχε τον Παύλο.** Η Αλήθεια δεν μπορεί να πεθάνει, γιατί πίσω της κρύβεται ο Θεός. Ποιος θα μπορούσε να το φαντασθεί, όταν λιθοβολούσαν τον Στέφανο, ότι μέσα σε ένα χρόνο ο φονιάς του θα ερχόταν να πάρει τη θέση του;
- Έτσι ο Παύλος έγινε πραγματικά εραστής του Χριστού και συνειδητοποίησε πράγματα για Αυτόν που οι άλλοι μαθητές δεν κατανόησαν στις απόλυτες διαστάσεις τους παρότι ακολούθησαν τον ιστορικό Ιησού. Αυτή η επίγνωση, που απουσίαζε πριν, προφανώς καλλιεργήθηκε τα χρόνια της σιωπής.

Η Ησυχαστική Περίοδος του Παύλου (1 από 3)

- Όπως ο Ιησούς πέρασε 30 χρόνια σιωπής στην άσημη κώμη της Ναζαρέτ και σαράντα μέρες στην έρημο του Ιορδάνη μετά τη βάπτισή Του στον Ιορδάνη, έτσι και ο Παύλος που ήταν γόνος πόλης και μάλιστα διάσημης μετά την τριήμερη κατάβασή του στον προσωπικό Άδη στη Δαμασκό και παρότι άμεσα μετά τη συγκεκριμένη εμπειρία διακήρυξε στη Συναγωγή ότι ο Ιησούς είναι ο Υιός του Θεού (Πρ. 9, 20), αποσύρθηκε πιθανότατα στην πρωτεύουσα της Ναβαταίας **Πέτρα** (Πετραία Αραβία).

Η Ησυχαστική Περίοδος του Παύλου (2 από 3)

- Κατόπιν επέστρεψε στην Κιλικία, όπου είχε περάσει τα δεκατέσσερα πρώτα κρίσιμα χρόνια της ζωής του, αφού πρώτα ανέβηκε στην Ιερουσαλήμ *ἱστορήσαι Κηφᾶν καὶ ἐπέμεινε πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε* (1, 18). Τότε γνώρισε και τον Ιάκωβο τον Αδελφόθεο ἢ Δίκαιο (κατά τον Ιώσηπο Αρχ. 20. 199-203. Ευσ., Ε.Ι. [Ηγίσιππος] 2.23.10-18). Μέχρι την πρόσκληση από τον Βαρνάβα να δραστηριοποιηθεί στην Ιεραποστολή (11, 25) μεσολάβησε ίσως και μια δεκαετία **σιωπῆς και νίψης**. Οι άγνωστες για μας εμπειρίες που έζησε στην πατρίδα του πρέπει να ήταν καθοριστικές όχι τόσο διότι τότε ίσως ο Παύλος *ἀνέβη ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ ἠρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἔξόν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι* (Β' Κορ. 12, 4) αλλά διότι αυτήν την περίοδο διαμόρφωσε τη θεολογία και συνειδητοποίησε ότι ο Θεός τον είχε προορίσει όπως και τον προφήτη του Πάθους Ιερεμία αλλά και τον πάσχοντα Δούλο του Ησ. 49 να ευαγγελιστεί στα έθνη την ελπίδα.

Η Ησυχαστική Περίοδος του Παύλου (2 από 3)

- Άλλωστε για τον Παύλο το κατεξοχήν μυστήριο-αποκάλυψη εκτός από το Σταυρό, είναι η εκλογή-σωτηρία των Ελλήνων-εθνικών από το έλεος του Θεού χωρίς όμως τελικά να απορρίπτεται και ο λαός του Ισραήλ. Διάβασε τα Ρωμ. 9-11 που καταλήγουν με τον ύμνο: *Ὡ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ (11, 33)!*

τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ

(Β' Κορ. 5, 17)

(1 από 2)

- Ο ἴδιος ο Σαῦλος ἀπαντώντας σε αὐτοὺς που ἀμφισβητοῦσαν ἔντονα τὴν ἀποστολικότητά του γιὰ νὰ ἀποδομήσουν τὸ ἔργο καὶ τὸ κήρυγμά του σημειώνει ὅτι ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν **πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν Πρόσωπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ** (= Αὐτὸς που εἶπε ἀπὸ τὸ σκότος νὰ λάμπει φως, ἔλαμψε στὶς καρδιές μας γιὰ νὰ φωτισθούμε νὰ γνωρίσουμε τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ Β' Κορ. 4, 6). Συνεπῶς δὲν βίωσε τὸ γεγονὸς τῆς ἀποκάλυψης Ἰησοῦ Χριστοῦ (Γαλ. 1, 12-17) καὶ τῆς οικειοποίησής του ἀπὸ τὸ Πρόσωπο που μέχρι τότε με σφοδρότητα δίωκε ὡς μία ἀπλή μεταστροφή/ μετάνοια/ ἀλλαγὴ φιλοσοφίας ζωῆς (Διογένης Λαέρτιος 4.16. Λουκιανὸς *Νιγρίνου Φιλοσοφία*) ἀλλὰ ὡς **ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ - ΕΞΟΔΟ** ἀπὸ τὸν χώρο ὅπου κυριαρχεῖ τὸ σκότος καὶ ἡ ἀπουσία ἐλπίδας στὸ φως που μεταγγίζει ἡ ἐνδυσὴ τοῦ Ἐσταυρωμένου ἀλλὰ καὶ Ἀναστημένου καὶ ὁ ὄντολογικὸς ἐγκεντρισμὸς στὸ Σῶμα τοῦ Νέου Ἀδάμ, τοῦ Νέου Ἀνθρώπου.

τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ

(Β' Κορ. 5, 17)

(2 από 2)

Ο καινούργιος αἰώνας που ανέμενε μελλοντικά ο Ιουδαϊσμός έχει ήδη ξεκινήσει με την ἔλευση στη Γη του Υιού του Θεοῦ ὅταν ἦλθε το ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ και την Υιοθεσία αυτών που πριν ἦταν σκλάβοι (Γαλ. 4, 4). Η αιωνιότητα τέμνει το παρόν, το οποίο είναι προσανατολισμένο προς τα τελικά Ἔσχατα που οσονούπω ανατέλλουν: *ἰδοὺ νῦν Καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας!* (Β' Κορ. 6, 2).

- Το συμπέρασμα που εξάγεται είναι: ¹⁶Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.¹⁷ **ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ.** ¹⁸τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς (5, 16-18). Ἐτσι ο Παῦλος δεν αντιλαμβάνεται τη μεταστροφή του ως ἀλλαγὴ θρησκείας ἀλλὰ ως ἀλλαγὴ ζωῆς, συν-ύπαρξης.

Η Αγάπη του Χριστού (1 από 3)

- Το γεγονός ότι ο Κύριος μετά την Ανάστασή Του πήγε να βρει τους μαθητές Του, αυτό μπορούσε ο Παύλος να το περιμένει. Αλλά το ότι φανερώθηκε σε **αυτόν**, στο ΕΚΤΡΩΜΑ (Α' Κορ. 15, 8= *παραμορφωμένο προϊόν έκτρωσης το θύμα της εκτρώσεως, το άωρο έμβρυο που το απορρίχνουν ή πέφτει από βλάβη υγείας*), στον πιο άσπονδο εχθρό του, και ιδιαιτέρως το ότι ο Θεός από την κοιλιά της μητέρας του και όλα του τα χρόνια τον περιέβαλλε με το στοργικό βλέμμα Του, αυτή **η αγάπη του Χριστού**, που πρώτος τον αγάπησε και θυσιάσθηκε γι' αυτόν, ήταν κάτι αληθινά συντριπτικό. Αυτή η αγάπη αποτελεί τον πυρήνα και τον πολικό αστέρα του κηρύγματός του: *Τίς ήμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἄρχαὶ οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα οὔτε δυνάμεις οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ* (Ρωμ. 8, 35-39).

Η Αγάπη του Χριστού (2 από 3)

Χωρίς τον Χριστό δεν ευχόταν να βρεθεί ούτε ανάμεσα στις κυριότητες, ούτε στις αρχές, ούτε στις εξουσίες. [...] γιατί μία ήταν η κόλαση γι' αυτόν να στερηθεί αυτή την αγάπη. Αυτό ήταν για τον Παύλο γέεννα, αυτό τιμωρία, αυτό αμέτρητα κακά (Ι. Χρυσόστομος).

Η Αγάπη του Χριστού (3 από 3)

- Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΓΙΝΕ **ΚΑΤΑΡΑ-ΑΜΑΡΤΙΑ** ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΣ ΕΞΑΓΟΡΑΣΕΙ ΑΠΌ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ: (α) η **Αγάπη** του Θεού φανερώθηκε σε ό,τι πιο αισχρό και εξευτελιστικό υπήρχε στην εποχή του. τον Σταυρό του Χριστού, ένα θάνατο **καταραμένο** για τους Εβραίους και **απαίσιο** για τους Έλληνες. Δια του Σταυρού τελικά γνωρίζεται και το μέγεθος της αμαρτίας αλλά και το μέγεθος της φιλανθρωπίας: **Όπου ταπεινότης εφάνη μεγαλειότης. Όπου αδυναμία εκεί η δύναμις. Όπου θάνατος ζωή. Ο Ιησούς**, ο οποίος ως Εσταυρωμένος (Γαλ. 3, 13. Δτ. 21, 23: *Killelath HaSchem Talui* = είναι ύβρις του Θεού κάθε κρεμασμένος αφού κάθε άνθρωπος είναι εικόνα Του) θεωρούνταν από τον ίδιο τον Παύλο εβδοηλυγμένο μίσημα (πρβλ. «τελευταίο Πειρασμό»: *εί Υιός εἶ τοῦ Θεοῦ, [καί] κατάβηθι ἀπό τοῦ Σταυροῦ* Μτ. 27, 40), τελικά είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας του Ισραήλ και όχι κάποιος «μαρμαρωμένος βασιλιάς» που θα προσφέρει δόξα, ηδονή και ευμάρεια σε ένα «εκλεκτό έθνος». Μέχρι σήμερα ο άνθρωπος έχει αν επιλέξει δύο πόλους: ή τον Υπεράνθρωπο που ενσαρκώνει την αγάπη για δύναμη και κυριαρχία ή τον Θεάνθρωπο που εικονίζει τη δύναμη της αγάπης να νικά ακόμη και τον θάνατο.

Ανάσταση (1 από 3)

Ανάσταση (2 από 3)

Αυτός, το σπέρμα του Αβραάμ, ως ο Νέος Αδάμ, ο νέος (θε)Άνθρωπος, νίκησε τη φθορά και τον θάνατο, την κληρονομιά της παλιάς ανθρωπότητας που αξιοποιούσε ο διάβολος σαν κεντρί για να δηλητηριάζει ακόμη και τα θετικά και αναστήθηκε διά του Πνεύματος γινόμενος **ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων** (Α΄ Κορ. 15, 20) μιας καινούργιας Ανθρωπότητας και Κτίσης που δεν υπακούει στις φυσικές αναγκαιότητες και διακρίσεις και θα τελειωθεί με την έλευσή του **ως Κριτή και Κυρίου της Ιστορίας και του Κόσμου**. Μόνον ως δώρο πλέον μπορεί να κοινωνήσει/μεταλάβει την ζωή και την κοινωνία του πνεύματος.

Ανάσταση (3 από 3)

Ο ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟΤΥΠΩΝΕΙ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ:

(1) ΚΑΤΑΛΛΑΓΗ= αρχ. η συμφιλίωση αρχικά δύο εχθρικών πόλεων (2) ΛΥΤΡΩΣΗ= η διά καταβολής λύτρων απελευθέρωση από κάποιον αφέντη ενώπιον κάποιας θεότητας. (3) ΕΞΑΓΟΡΑΖΩ= από τη δουλεία (4) ΕΞΙΛΑΣΜΟΣ= συμφιλίωση με τον Θεό μέσω του ραντισμού με αίμα. Ρωμ. 3, 25: **Ο Θεός προέθετο δημόσια τον Ιησού ως ιλαστήριον.** Ο όρος κατανοήθηκε από τους Πατέρες ως εξιλαστήρια θυσία/εξιλαστήριο θύμα που θυσιάζεται χάριν της απολύτρωσης του λαού Του, όπως οι Μακκαβαίοι παίδες (Δ' Μακ. 17, 21 κε.). Ίσως ανακαλείται η «θυσία»-Ακεντά υπό του Αβραάμ του Ισαάκ στο όρος του Ναού Μορία, η οποία σύμφωνα με τους Ιουδαίους είχε εξιλαστήριο χαρακτήρα για τις ανομίες του έθνους. Ταυτόχρονα όμως ίσως ο Ιησούς ταυτίζεται με την Καπορέθ/ το Ιλαστήριον (πρβλ. Εβρ. 9, 5) το χώρο της θεϊκής παρουσίας στο Ναό (Εξ. 25, 22. Λευ. 16, 2. 13). (5) **ΑΡΡΑΒΩΝ**= η χρηματική εγγύηση, ενέχυρο που δεσμεύει τον δότη ότι θα τηρήσει τις υποχρεώσεις του.

Ζωή «εν Χριστώ» (1 από 3)

- **Άρα η Ζωή εν Χριστώ** (που αργότερα ονομάστηκε Χριστιανισμός σε αντιθετικό παραλληλισμό προς τον Ιουδαϊσμό) **δέν είναι αίρεσι ή βελτίωσι τοῦ Ιουδαϊσμοῦ, ὅπως νόμιζαν ἀρχικὰ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι, ἀλλὰ μιὰ νέα πίστι καὶ διαθήκη με οἰκουμενική προοπτική.** Δεν είναι καν μια θρησκεία που λειτουργεί ως ὄπιο ενώπιον της τραγικότητας του θανάτου. Ἄλλωστε δεν είναι τυχαίο ὅτι οἱ πρώτοι Χριστιανοί χαρακτηρίζονταν ἄθεοι (Μαρτύριο Πολυκάρπου)! Το ανήκουστα καινούργιο είναι η καινούργια ζωή, η καινούργια δημιουργία η οποία βιώνεται **ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ** που μαζί με τον ὄρο **ΧΑΡΙΣ** συνιστούν **τα δύο νεύρα της Θεολογίας του Παύλου.**

Ζωή «εν Χριστώ» (2 από 3)

- Ο Παύλος αισθάνθηκε με τη βάπτισή του να πεθαίνει ο παλιός του εαυτός και να ενδύεται κατάσαρκα το Χριστό **σαν ρούχο**, όχι όμως σαν τον **ηθοποιό** που δεν έχει ταυτισθεί με το πρόσωπο που παριστάνει, αλλά σαν **τον ιερέα** εμπρός στο θυσιαστήριο, που μέσω αυτού μιλά και ενεργεί ο Χριστός. **Βίωσε το γεγονός ότι μέσω της μοναδικής Βάπτισης και της Ευχαριστίας στο πλαίσιο του Οίκου (της Οικογένειας) έγινε μέλος ενός Σώματος όπου ενεργεί ένα διαφορετικό Πνεύμα, το Άγιο, της ελευθερίας** από κάθε είδους «φυσικές» διακρίσεις που εδράζονται στη διαφορετικότητα του φύλου, της φυλής και της καταγωγής και εκπληρώνονται οι επαγγελίες προς τον Αβραάμ. Όλοι πλέον είμαστε υιοθετημένα Παιδιά του Θεού και αδελφοί του Χριστού.

Ζωή «εν Χριστώ» (3 από 3)

- Το γεγονός ότι όλοι σε αυτό το Σώμα όλοι είμαστε **ΈΝΑΣ (και όχι ΈΝΑ κόμμα)** δεν είναι απλώς μια εικόνα αλλά εκφράζει την οντολογική και ολιστική συνάφεια μαζί Του και ταυτόχρονα αποτυπώνει το γεγονός της ποικιλομορφίας των χαρισμάτων εν τη ενότητι αφού κάθε μέλος επιτελεί διαφορετική λειτουργία. Η διατύπωση μάλιστα στο Α' Κορ. 6 (όπου αποτρέπεται η πορνεία) και η επιχειρηματολογία επί τη βάσει του Γέν. 2 παραπέμπει στο γεγονός ότι η σχέση εκάστου πιστού με τον Ιησού είναι γαμήλια: Σημειωτέον ότι ο γάμος προϋπόθετε την εξαγορά της συζύγου από την αιχμαλωσία ή την πατρική στέγη με κατάθεση εκ μέρους του συζύγου της προίκας/του μοχάρ. Πρόκειται για την πολύ παραστατική εικόνα του Ιεζεκιήλ (κεφ. 16) την οποία «υπομνηματίζει» με πολύ ζωντανά χρώματα και ο Χρυσόστομος.

Πρόσωπα και Ιδέες-Ιδεολογίες (1 από 2)

- Η επανειλημμένη χρήση του πολυσήμαντου *έν Χριστώ* στις επιστολές του ίσως βρίσκεται και σε αντίθεση προς το **κατά λόγον ζην** των Στωικών και συνιστά **το νεύρο** της ηθικής του. Ο λόγος για τους Στωικούς ήταν ένα θείο πύρινο απρόσωπο πνεύμα που διαπνέει και συνέχει τα πάντα. Επιπλέον ο Ιησούς δεν αποτελεί ένα ιδεατό ηθικό πρότυπο προς μίμηση το οποίο βρίσκεται εκτός από μας και απέναντί μας (όπως συνέβαινε με τον σοφό των Στωικών που τον χαρακτηρίζει η *απάθεια* και η *αλαζονεία*), *αλλ' αποτελεί πηγή δυνάμεως και ζωής ερχόμενος «έν ήμῖν» (Γαλ. 2, 20) όχι συμβολικώς αλλά πραγματικώς και ανακαινίζων εμάς διά θυσίας της ζωής αυτού και της μεταδόσεως σε μας του Σώματος και του Αίματος Αυτού.*

Πρόσωπα και Ιδέες-Ιδεολογίες (2 από 2)

- Ο Σωκράτης και οι Στωικοί διακήρυτταν ότι η σωστή ηθική συμπεριφορά προέρχεται από **την πλήρη γνώση του εαυτού μας** κατεξοχήν **μέσω της λογικής, της νόησης**. Ο Παύλος, όπως αποδεικνύεται από το Ρωμ. 7-8, εντοπίζει το δράμα της μεταπτωτικής «σαρκικής» ανθρώπινης ύπαρξης όχι στο ότι αγνοεί αλλά στο ότι (παρότι αναγνωρίζει την ύπαρξη της φωνής της συνείδησης Ρωμ. 2, 14-15) **δεν μπορεί** να πράξει το αγαθό. Γι' αυτό και το Εγώ είναι διχασμένο: *οὐ γὰρ ὃ θέλει ποιεῖ ἀγαθόν, ἀλλὰ ὃ οὐ θέλει κακὸν τοῦτο πράσσει* (Ρωμ. 7, 19). Η λύση σε αυτή την τραγωδία βρίσκεται στο **Άγ. Πνεύμα**.

Χάρης και Ειρήνη (1 από 3)

- Εν Χριστώ βιώνεται η Χάρη (ως άφεση, χαρά και χάρη με την ελληνική έννοια του όρου) και η Ειρήνη. Ο Θεός εκλέγει έναν εχθρό, δίνει χάρη σε έναν κατάδικο. Η λύτρωση και η σωτηρία δεν εξαρτάται πλέον από τη φυλετική καταγωγή, την κληρονομιά και τη συγγένεια αίματος, ούτε από την εκπλήρωση ορισμένων νομικών επιταγών (Ιουδαισμός). Επίσης δεν αποτελούν επίτευγμα της καλλιέργειας των έμφυτων σωματικών και νοητικών ικανοτήτων του ανθρώπου (Ελληνισμός).

Χάρις και Ειρήνη (2 από 3)

- Όλες οι παύλειες Επιστολές δεν ξεκινούν με τον ιουδαϊκό χαιρετισμό *Ειρήνη και έλεος* (Γαλ. 6, 16) ούτε με τον ελληνικό *χαίρειν* (Ιακ. 1, 1) και *υγιαίνειν* (Γ' Ιω.) αλλά με τη λειτουργική Ευλογία **Χάρις και Ειρήνη**, καθώς η **Ειρήνη-Σαλόμ** (= αρμονία με τον Θεό, τον κόσμο και τον εαυτό) της ανθρώπινης ύπαρξης πηγάζει **από τη Χάρη-τη Δωρεά προς τον αμαρτωλό** και αυτή εδράζεται (α) στην αγάπη του Θεού ο οποίος αποκτά τέτοια οικειότητα ώστε πλέον αποκαλείται διά του Αγ. Πνεύματος **Πατέρας-Αββά** και (β) στον **Ιησού** τον αναστημένο από τους νεκρούς που είναι ο αληθινός **Κύριος**-Πλανητάρχης του Κόσμου και της Ιστορίας που γίνεται φορέας μιας εντελώς διαφορετικής Ραχ από την κοσμική κατά συνθήκη Ειρήνη. Και στον Επίλογο των Επιστολών αντί της ευχής *ἔρρωσο/ἔρρωσθαι σε εὔχομαι/εὐτύχει*, πάλι ο Παύλος προσθέτει με το ίδιο το χέρι την Ευλογία *Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν (μετὰ τοῦ πνεύματος ἡμῶν* Γαλ. 6, 18. Φιλ. 4, 23. Φιλήμ. 25 πρβλ. Αποκ. 22, 21). Στον όρο *Χάρις* συμπυκνώνονται και η Χαρά και η Αλήθεια που γεύεται κανείς εν Χριστώ, οπότε και η πρώτη του «απάντηση» είναι η Ευ-Χαριστία που αποτελεί κατεξοχήν χαρακτηριστικό της χριστιανικής Σύναξης.

Χάρις και Ειρήνη (3 από 3)

- Η Αγάπη του Θεού προσφέρεται **ΔΩΡΕΑΝ** σε όλους αφού **όλοι** αμάρτησαν (Ρωμ. 3, 24). Γι' αυτό και Ο Παύλος αγωνίστηκε με πάθος ενάντια στην υποχρεωτική «ιουδαιοποίηση» των Εθνών μέσω της περιτομής και της υιοθέτησης «καθαρών» τροφών. Ο ίδιος κατανόησε ότι είναι προορισμένος να ευαγγελιστεί στα έθνη το μήνυμα της ελπίδας (λειτουργός).

Ο Παύλος «Χριστός» (1 από 3)

- Αυτή η αγάπη (α) **μεταστοιχειώνει** τον φιλούντα στον φιλούμενον. (β) Έργο του θείου έρωτα επίσης είναι η **αμοιβαιότητα**, (γ) η **έκσταση** αλλά και το και (δ) να εντυπώνει τον φιλούμενο σε όλα τα ορώμενα (Αγ. Νικόδημος παραπέμποντας στον Αυγουστίνο + «Διονύσιος Αρεοπαγίτης» πρβλ. Ιγνάτιος Ρωμ. 7: *ὁ ἐμὸς ἔρωσ ἐσταύρωται*)
 - Γαλ. 2, 19κε.: *Ἐγὼ γὰρ διὰ Νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι! **ΖΩ ΔΕ ΟΥΚΕΤΙ ΕΓΩ, Ζῆ ΔΕ ΕΝ ΕΜΟΙ ΧΡΙΣΤΟΣ**. ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῆ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. Οὐκ ἀθετῶ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ Νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.*
 - Φιλ. 1, 21: *Ἐμοὶ γὰρ τὸ **ζῆν Χριστὸς** καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος.*
 - Κολ 3, 2-3: *Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπεθάνετε γὰρ **καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ.***

Ο Παύλος «Χριστός» (2 από 3)

- Το χαρακτηριστικό αυτού που αληθινά φιλεί τον Χριστό είναι το Πάθος χάριν του «άλλου». Γι' αυτό και στα ανωτέρω προσθέτει: πάντοτε **τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες**, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν (Β' Κορ. 4, 10-11).

Ο Παύλος «Χριστός» (3 από 3)

- Στην Κολ. 1, 24 σημειώνεται το παράδοξο: *Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ Σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία.* Οι σημασίες αυτού του χωρίου μπορεί αν είναι οι εξής: α) Ανταναπληρώνει τις θλίψεις, τις οποίες δεν πρόλαβε να υποστεί ο Ιησούς. Ἡ Δευτέρα Παρουσία του Χριστού τότε μόνο θα γίνει, όταν τα Παθήματα του Χριστού έχουν συμπληρωθεί μέχρι το τελευταίο τους υπόλειμμα'. Αυτή, όμως, η άποψη περιορίζει το πλήρες απολυτρωτικό έργο του Κυρίου. β) Οι θλίψεις των πιστών είναι θλίψεις του Ιησού, κάτι όμως που δε συμβιβάζεται με την ένδοξη κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο Κύριος. Οι θλίψεις του Ιησού αποτελούν **τύπο** των θλίψεων του Παύλου και των πιστών, που πρέπει να ακολουθήσουν τα ίχνη του. γ) Θέλει ο Παύλος να τονίσει ότι οι θλίψεις του **υστερούν αισθητῶς** έναντι αυτών του Κυρίου ή να τονίσει ότι με όσα πάσχει στη σάρκα του συντελεί να συμπληρώνονται όσα υπολείπονται μετά τις θλίψεις του Ιησού να υποφέρουμε και εμείς χάριν του Σώματός του που είναι η Εκκλησία;

Το «Φιλότιμο» του Παύλου (1 από 3)

- Αυτή η Αγάπη προς τον Χριστό μεταστοιχείωνεται σε αγάπη προς όλους: *τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;* (Β Κορ. 11, 29-30). Προσεύχεται αδιαλείπτως υπέρ των παραληπτών, **έχοντας ωδίνες τοκετού για να μορφωθεί-μορφοποιηθεί ο Χριστός στον καθένα, μεριμνά για τον «υλικό εφοδιασμό»** (*Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶν σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη Τιτ. 3, 13*) ή την υποδοχή της Φοίβης (*τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὗσαν [καὶ] διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν Κυρίῳ ἀξίως τῶν ἀγίων καὶ παραστήτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῆζη πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ Ρωμ. 16, 1-2*). **Στην ίδια επιστολή εξαρτά τη μετάβασή του στην Ισπανία από τα αν δει έστω και για λίγο και χορτάσει με την παρουσία των Ρωμαίων χριστιανών:** *ὡς ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ* (Ρωμ. 15, 24 πρβ. Α' Θεσ. 3, 10. Φιλ. 1, 27. Φιλήμ. 22. Β' Τιμ. 1, 4).

Το «Φιλότιμο» του Παύλου (2 από 3)

Αμέσως μετά μνημονεύει τον έρανο-τη λογία που διενεργεί χάριν των φτωχών αγίων της Ιερουσαλήμ. Συντάσσει ο ίδιος επιστολή (την Προς Φιλήμονα) χάριν του δραπέτη Ονήσιμου. Ακόμη κι όταν αφορίζει τον αιμομίκτη στο Α΄ Κορ. 5 αυτό το κάνει για να σωθεί στο εσχατολογικό Δικαστήριο. Στη Β΄ Κορ. (2, 6 κε.) προτείνει την «επιστροφή» του και σημειώνει: *ικανόν τῷ τοιούτῳ ἢ ἐπιτιμία αὕτη ἢ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τούναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος· διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· ὃ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ¹¹ ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.*

Το «Φιλότιμο» του Παύλου (3 από 3)

- Όπως σημείωνε και ο οικουμενικός Γέρον του 20ου αι., ο Σωφρόνιος του Έσσεξ το ιδεώδες πλέον εν Χριστώ δεν είναι η ανέλιξη, αλλά η ταπείνωση έως εσχάτων, αφού ο Ι. Χριστός βρίσκεται στο βάθος της αντεστραμμένης πυραμίδας συμπάσχοντας και αίροντας την αμαρτία του κόσμου. Ο ίδιος τονίζει ότι όταν ο άνθρωπος συμπάσχει με τον Ιησού στη Γεθησημανή, η καρδιά του πλατύνεται (πρβλ. Ψ. 4, 2: *έν θλίψει ἐπλάτυνάς με*) και αισθάνεται ως κύτταρο του Αδάμ μέτοχος του πάθους και της αγωνίας ολόκληρης της ανθρωπότητας ιδιαιτέρως αυτής που οδυνάται και ζει μακριά από τον Ιησού.

Πλάτυνση Καρδιάς (1 από 2)

Σύμφωνα με τη θεολογία του Γέροντα, παρουσιάζεται όλο το ανθρώπινο είναι δομημένο σαν πυραμίδα, στην οποία παρατηρείται ιεραρχική τάξη, ώστε άλλος είναι ανώτερος και άλλος κατώτερος. Η ιεράρχηση αυτή όπως και κάθε διαίρεση και ανισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους είναι συνέπεια της πτώσης των πρωτοπλάστων. Αυτή η διάκριση δεν αναιρεί την ανθρώπινη αξία, αλλά συγκροτεί την κοινωνική αρμονία. Παρατηρώντας τον ψυχοφυσικό, αλλά και τον πνευματικό κόσμο της ανθρωπότητας μπορεί να διαπιστώσει κάποιος την ύπαρξη της πυραμίδας της ανισότητας. Όσοι βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας κατεξουσιάζουν και συμπιέζουν όσους βρίσκονται στη βάση της. Από το άλλο μέρος, το ανθρώπινο πνεύμα ποθεί την ισότητα, η οποία είναι έμμονη απαίτηση που πηγάζει από τα βάθη της ανθρώπινης συνείδησης. Αλλά εκεί που υπάρχει ελευθερία δε μπορεί να υπάρξει ισότητα και έτσι αναζητείται λύση αυτού του αδιεξόδου. Ο Χριστός δεν αρνείται το γεγονός της ανισότητας, αλλά ανατρέπει την πυραμίδα. **Γίνεται η κορυφή της ανεστραμμένης πυραμίδας που επωμίζεται το βάρος όλης της ανθρωπότητας και έτσι εγκαθιστά την έσχατη τελειότητα.**

Πλάτυνση Καρδιάς (2 από 2)

Αυτή η θεωρία στηρίζεται στη διδασκαλία, το Πάθος και την Ανάσταση του Χριστού, ο Οποίος διακήρυξε για τον εαυτό του ότι «οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μτ. 20, 28) καλώντας τους μαθητές κοντά Του για να σηκώσει το βάρος αυτής της οδύνης (πρβλ. Μτ. 11,28). [...] Οι πνευματικοί ποιμένες καλούνται να μιμηθούν τον Χριστό και τους Αποστόλους και να πορευθούν με πνεύμα διακονίας προς τη βάση της ανεστραμμένης πυραμίδας, εμπνεόμενοι από την κενωτική αγάπη του Χριστού, ώστε να άρουν το βάρος της κακίας και της αμαρτίας όλης της οικουμένης, προσευχόμενοι αδιάλειπτα για την ειρήνη και τη σωτηρία του σύμπαντος κόσμου. Ο πνευματικός, έχοντας πραγματοποιήσει με την προσωπική του μετάνοια την κάθοδο στην κορυφή της ανεστραμμένης πυραμίδας, ενώνεται με το Χριστό και γίνεται κοινωνός της κατάστασής Του. Υπό αυτή την έννοια ο Παύλος όντας δέσμιος Χριστού αισθανόταν ιδιαίτερο δεσμό-εγγύτητα και με τον Ιησού αλλά και με υπάρξεις άχριστες αλλά και άχρηστες κατά κόσμον.

Ο Ασπασμός (1 από 2)

Ο Ασπασμός (2 από 2)

Ο Παύλος κατακλείει τις επιστολές με ασπασμούς: *Ὁ ἀσπασμὸς τῆ ἐμῆ χειρὶ Παύλου* ειδικά στα Β' Θεσ. 3, 17. Α' Κορ. 16, 21. Κολ. 4, 18 (πρβλ. Γαλ. 6, 11: *ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῆ ἐμῆ χειρὶ*) συνδέεται με το γεγονός ότι το αυτόγραφο στο τέλος της επιστολής λειτουργούσε όπως σήμερα η υπογραφή στο τυπωμένο γράμμα ή ως σημείο αυθεντικότητας (*Κικέρων, Epistulae ad Atticum 11*) ή για να προσθέσει προσωπικό τόνο ή να υπογραμμίσει τη σπουδαιότητα του περιεχομένου της συγκεκριμένης όλης της επιστολής ή της συγκεκριμένης συνάφειας.

Η αναφορά στον Θεό δεν είναι ατομική και μόνον υπόθεση ή θολός μυστικισμός αλλά είναι σχέση αισθητή και ψηλαφητή, εκφραζόμενη και επαληθεύσιμη... Κοινωνία όπου σύμφωνα με τη λειτουργική προτροπή «ἀλλήλους ἀπολάβετε καὶ ἀλλήλους ἀσπαζόμεθα» ο πιστός όχι μόνο ανακαλύπτει αλλά και απολαμβάνει όλο τον αδελφό με τη σωματική παρουσία του. (πατ. Ι. Σκιαδαρέσης)

Η Συνείδηση Αποστόλου Εθνών (1 από 4)

Ενώ ως έσχατος επόπτης του Αναστάντα, παρομοιάζει τον εαυτό του με **έκτρωμα**, ταυτόχρονα διακηρύσσει ότι κι αυτός όπως ο προφήτης του Πάθους Ιερεμίας αλλά και ο Πάσχων Δούλος από την κοιλιά της μητέρας του ήταν ήδη **αφορισμένος στο Ευαγγέλιο**, στον ευαγγελισμό δηλ. των εθνών, αυτών που είναι άθεοι και δεν έχουν ελπίδα. Ο ίδιος παρότι δεν ακολούθησε τον ιστορικό Ιησού, τολμά και χαρακτηρίζει τον εαυτό του είτε **Απόστολο (αφού είδε τον Αναστάντα και πάσχει όσο κανείς άλλον γι' Αυτόν)** είτε **δούλο του Κυρίου** (με την προφητική συνείδηση της εξαγγελίας του Ευ-αγγελίου) ιδίως στα έθνη.

Η Συνείδηση Αποστόλου Εθνών (2 από 4)

Στο Β' Κορ. 11, 2 παρουσιάζεται ως **νυμφαγωγός**, αυτός δηλ. που αρραβώνιασε την Εκκλησία και θα την οδηγήσει σε γάμο: **ζηλω γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλω, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὐάν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, φθαρῆ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος [καὶ τῆς ἀγνότητος] τῆς εἰς τὸν Χριστόν** (= διότι σας αγαπώ με ζηλοτυπία ὅπως εκείνη με την οποία ο Θεός αγαπά τους ανθρώπους. Σας αγαπώ με τέτοιο πάθος διότι σας αρραβώνιασα με ἕναν ἄνδρα, τον Χριστό για να σας παρουσιάσω σε Αυτόν παρθένο ἀγνή (= καθαρὴ ἀπὸ κάθε πλάνη και αμαρτία). Φοβούμαι ὅμως ὅτι ὅπως το φίδι εξαπάτησε την Εὐά ἔτσι διαφθαροῦν και οι σκέψεις σας και χάσουμε την ειλικρίνεια προς το Νυμφίο Χριστό.

Η Συνείδηση Αποστόλου Εθνών (3 από 4)

- Στο Ρωμ. 15, 15-16 ο Παύλος που λατρεύει τον Θεό *έν τῷ πνεύματί του έν τῷ εὐαγγελίῳ* χρησιμοποιεί τον τίτλο **λειτουργός του Θεού** για να εκφράσει την υψηλή αποστολή του στα έθνη: *τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη έν Πνεύματι ἁγίῳ.* Εν συνεχεία στο 15, 25-28 χρησιμοποιεί και τον όρο διακονία και τον όρο λειτουργία για να εκφράσει την οικονομική συνδρομή, **την εκούσια «φορολογία»** των εθνών προς την Εκκλησία της Ιερουσαλήμ.

Η Συνείδηση Αποστόλου Εθνών (4 από 4)

- Στα Φιλ. 2, 17 Τιμ. 4, 6 χρησιμοποιεί το **ρήμα σπένδομαι = θυσιάζομαι**. Όταν οι αρχαίοι θυσίαζαν ζώα ή καρπούς έλεγαν θυσιάζω, όταν υγρά (κυρίως κρασί πριν το Συμπόσιο στον αγαθό δαίμονα) έλεγαν σπένδω. Άρα ο Παύλος χύνει το αίμα του. Παρακαλεί μάλιστα στην Ρωμ. (12, 1) *διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.*

Το Ευαγγέλιο (1 από 3)

- Ο Παύλος ως προφήτης-λειτουργός έχει κληθεί όχι να βαπτίζει αλλά να ευαγγελίζεται και με λόγια και με έργα-δυνάμεις (*ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γάρ μοί ἐστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι* Α' Κορ. 9, 16). Στο Ρωμ. 1, 16-17, που ρητορικά επέχει θέση Πρόθεσης, συμπυκνώνεται το μήνυμα ολόκληρης της επιστολής:
 - *¹⁶Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ Εὐαγγέλιον.*
 - *Δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν*
 - *παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι.*
 - *¹⁷Δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν,*
 - *καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται*

Το Ευαγγέλιο (2 από 3)

- Ο Παύλος ως προφήτης-λειτουργός έχει κληθεί όχι να βαπτίζει αλλά να ευαγγελίζεται και με λόγια και με έργα- Σε αντίθεση ίσως και προς τα αυτοκρατορικά ευαγγέλια (που γιόρταζαν τα γενέθλια του Πλανητάρχη ως εισόδου στη χρυσή εποχή) το περιεχόμενο αυτού (του Ευαγγελίου), το Ευαγγέλιο το οποίο προφητεύθηκε στην Παλαιά Διαθήκη και ο Παύλος ως *οφειλέτης* (προφανώς ένεκα της ιδιαίτερης κλήσης, του αφορισμού και της χάριτος που έχει δεχθεί από τον Θεό **του** [1, 1. 8. 15, 15]) απευθύνει σε Έλληνες και βαρβάρους, σε σοφούς και ανόητους, αφορά στον **Υιό που είναι Υιός Δαυίδ κατά σάρκα αλλά διά της δύναμης που σχετίζεται με το Πνεύμα και τη μοναδική ανάσταση εκ των νεκρών, ορίστηκε (= αναδείχθηκε) Υιός Θεού.**

Το Ευαγγέλιο (3 από 3)

- Παρότι το Ευαγγέλιο (α) αφορά σε έναν Εσταυρωμένο κάτι που θεωρείται ανοησία από τους Έλληνες και από τους Ιουδαίους **σκάνδαλο** (= ξύλινο εξάρτημα παγίδας, ο πάσσαλος για να σκοντάψει ο άλλος και να σπάσει τα μούτρα του), (β) δεν χρησιμοποιεί ρητορικά σχήματα και (γ) κηρύττεται από ιδιώτες (< idiot) που χύνουν το αίμα τους αποτελεί ΔΥΝΑΜΗ.

Πίστη Χριστού (1 από 2)

Η ανταπόκριση στην κλήση μέσω του Ευαγγελίου περιγράφεται ως πίστη, η οποία όμως μπορεί να σημαίνει τρία τινά:

- **Πίστη Θεού** = συνέπεια του Θεού στις Επαγγελίες και τις προφητείες Του.
- **Πίστη Χριστού** είναι και η πίστη προς τον Χριστό αλλά και η πίστη/εμπιστοσύνη του Χριστού (γεν. υποκειμ.) προς τον Πατέρα Του ιδιαιτέρως κατά το Πάθος.

Πίστη Χριστού (2 από 2)

- **Πίστη του Ανθρώπου** προς τον Χριστό, η οποία προϋποθέτει την απιστία του προς τον εαυτό του ως θεό, σχετίζεται με την απόλυτη εμπιστοσύνη προς τον Θεό ως πατέρα που είναι πιστός (= συνεπής) αλλά και προς τον Χριστό που ως Νυμφίος ενώθηκε με την ανθρώπινη ύπαρξη προσωπικά αλλά και εκκλησιαστικά. Και στους παπύρους της εποχής η πίστη μεταξύ δύο πλευρών φανερώνεται με συγκεκριμένες πράξεις.
- Fides (=πίστη) στα ελληνορωμαϊκά χρόνια είναι όρος που σημαίνει την αμοιβαία εμπιστοσύνη/πιστότητα που επιδεικνύεται μέσω έργων και προσδιορίζει τη σχέση μεταξύ ιεραρχικά ανόμοιων πλευρών: πάτρωνα-πελάτη, νικητή-ηττημένου κ.ο.κ.

Δικαιοσύνη (1 από 5)

- Η η̇ṛṭṭ̃ (tsedakah= δικαιοσύνη, Ο΄) είναι κεντρικός όρος στη ΠΔ καθώς αποτελεί βασική ιδιότητα του Γιαχβέ (Β΄ Παρ. 12,6. Ψ. 7,9) και δεν θα πρέπει να συγχέεται νοηματικά με την υ̇ψ̃η̃δη̃λαδή την απόλυτη εφαρμογή του νόμου και την απόδοση αμοιβής ή ποινής σε κάποιον. Η δικαιοσύνη στον Πλάτωνα είναι η δύναμη που εναρμονίζει τη **φρόνηση - σοφία** που διέπει το λογιστικό (την επίγνωση της θέσεώς του ως μικρόκοσμου μέσα στον μακρόκοσμο, του δέους - της ευσέβειας έναντι του Θεού και της αποφυγής της ύβρεως που επισείει τη νέμεση), τη **σωφροσύνη**, που χαρακτηρίζει το θυμοειδές (τον περιορισμό των επιθυμιών του αλόγου μέρους της ψυχής στα όρια του μέτρου διά της γυμναστικής, της λιτότητας, της εγκράτειας και της διαβίωσης στο προσήκον περιβάλλον), **την ανδρεία και την επιείκεια**, που διέπουν το επιθυμητικό (το οποίο αντιδιαστέλλοταν προς τη θηριωδία). Είναι η υψίστη των αρετών, αφού αποτελεί όρο σχέσης και των δυνάμεων εντός του μικρόκοσμου της ψυχής αλλά και των στοιχείων του μακρόκοσμου. *Επιτροπεύει τα άλλα πάντα διαϊόν (Πλάτων, Κρατύλος 412δ).*

Δικαιοσύνη (3 από 5)

- Στον Α΄ Ενώχ και στο Κουμράν πρωταγωνιστικό ρόλο έχουν ο Γραμματεύς ή **Διδάσκαλος Δικαιοσύνης**, που μέσω της ερμηνείας του **θελήματος του Θεού μεταδίδουν τη μέθοδο για να σωθεί και να ευδοκιμήσει ο άνθρωπος, ο «πτωχός».**
- Σύμφωνα με τον Π. η δικαιοσύνη, ως αποκατάσταση της ορθής σχέσης μας με τον Θεό και τη Διαθήκη Του και συνεκδοχικά η ευδαιμονία-ευτυχία αλλά και η τελική δικαίωση στο Δικαστήριο, δεν επιτυγχάνεται μέσω της σχολαστικής εφαρμογής του Νόμου, αφού η φύση του παλαιού Αδάμ είναι ασθενής και επίσης αυτός είναι αδύνατον να εφαρμόσει απόλυτα **όλες** τις διατάξεις της Τορά, η οποία ως καλή και αγία ουσιαστικά μας οδηγεί στην επίγνωση της αμαρτίας-της αποτυχίας μας.

Δικαιοσύνη (4 από 5)

- Ήδη στην Ταρσό πιθανότατα κατά τα χρόνια της εφηβείας παρότι αγωνιζόταν να είναι τέλειος όσον αφορά στη δικαιοσύνη εκ του Νόμου και στο θέμα του ζήλου για την πατρογονική πίστη υπερτερούσε όλων των συμφοιτητών του, συνειδητοποίησε εξ αφορμής της εφαρμογής της εντολής **Οὐκ επιθυμήσεις** τη διάσταση μεταξύ του νόμου του νοός και αυτού της σάρκας (Ρωμ. 7) και ότι τελικά μέσω των διατάξεων του Νόμου (που είναι όντως άγιες) επέρχεται η επίγνωση της αμαρτίας και όχι η λύτρωση από αυτήν. ούτε μόνος του κανείς άνθρωπος μέσω των έργων του δεν είναι δυνατόν να σωθεί. Η σωτηρία και η ειρήνη (η Σαλόμ, η αρμονία της ανθρώπινης ύπαρξης) είναι προϊόν Χάριτος του Θεού, ο οποίος πλέον κατανοείται ως Πατέρας-Αββάς που ελεεί δια του Ιησού Χριστού (που ονομάζεται Κύριος) και ζωοποιεί τα μέλη μέσω της καταπληκτικής ενέργειας του Αγίου Πνεύματος.

Δικαιοσύνη (5 από 5)

- Ταυτόχρονα το πρόσωπο δεν κοινωνεί αυτής της Χάριτος ατομι(στι)κά αλλά ως ζωντανό μέλος της Εκκλησίας, εντός του Σώματος της οποίας καλείται να ενεργοποιήσει το χάρισμά του προκειμένου να οικοδομήσει αυτόν που πλέον είναι αδελφός. Ολόκληρος συνεπώς ο Νόμος συμπυκνώνεται στην εντολή της αγάπης.

Νόμος (1 από 3)

- *Η δικαίωσις αναφέρεται όχι εις την δικανικὴν πράξιν του Θεού, διὰ της οποίας οὗτος ανακηρύσσει αθῶνον τον εισέτι αμαρτωλόν άνθρωπον, ως φρονούν οι προτεστάνται, ούτε εις την μεταβολήν του εις δίκαιον, ως υποστηρίζεται υπό άλλων ερμηνευτών, αλλ' εις την **μετάπλασιν της ανθρωπίνης φύσεως διὰ του Χριστού, ώστε ο άνθρωπος να έχει την δυνατότητα αγιασμού κατά το παρόν και να προσβλέπει μετά βασίμου ελπίδος εις την κατά την εσχάτην Κρίσιν δικαίωσίν του υπό του Θεού. Δεν πρόκειται περί νομικής αποφάσεως αλλά περί αναπλάσεως του ανθρώπου υπό του Θεού δια της ενανθρωπήσεως του Υιού και εν Πνεύματι συντελεσθείσης και συνεχιζόμενης κατά την ένταξιν ενός εκάστου εις την Εκκλησίαν. Υπό την έννοιαν δ' αυτήν της μεταπλάσεως του ανθρωπίνου φυράματος υπό του Λόγου η δικαίωσις είναι δυνατή μόνον «δια πίστεως Χριστού Ιησού», αδύνατος δε δια των έργων του Νόμου. Είναι φανερόν ότι η εκτέλεσις των θείων εντολών, όσον και αν είναι τελεία –ο Παύλος προϋποθέτει άλλωστε ενταύθα την τελείαν εφαρμογήν του Νόμου– δεν δύναται ν' αναπλάσει τον άνθρωπον, διότι παραμένει πάντοτε ο θάνατος (Στογιάννος).***

Νόμος (2 από 3)

- Σημειωτέον ότι και ο όρος *Νόμος* μπορεί να σημαίνει την Πεντάτευχο, τη διδασκαλία του Σινά, τον θεϊκό ηθικό νόμο (Tora Mi-Snai Ρωμ. 7, 12) αλλά και τη Χαλαχά, τη ραβινική καζουιστική ηθική που συνιστά το μεσότοιχο του φραγμού μεταξύ Ισραήλ και εθνών. Ο όρος *Τορά* απαντά για πρώτη φορά στο Λευ. 6, 7 και στο Δτ. 4, 40, όπου συμπυκνώνονται τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα ὅσα ἐλάλησεν Μωυσῆς τοῖς υἱοῖς Ισραηλ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐξεληθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Το ερώτημα είναι εάν τα έργα του νόμου δεν συνεισφέρουν στη δικαίωση του αμαρτωλού ή εάν η επιτέλεση των προδιαγραφών του νόμου αποτελούν προσπάθεια αυτοδικαίωσης συνεπώς διάπραξη αμαρτίας.

Νόμος (3 από 3)

- Στη σύγχρονη έρευνα δεν υπάρχει σύμπτωση ποια είναι ακριβώς τα **έργα του Νόμου** που καταδικάζει ο Παύλος. Η άποψη του Dunn είναι ότι ο Π. με τα *έργα του Νόμου* υπονοεί την περιτομή, το Σάββατο και τα καθαρά/ακάθαρτα φαγητά και σηματοδοτούν τα ορόσημα που διαφοροποιούν τους Ιουδαίους με τα έθνη. αυτό ίσως ισχύει για το Γαλ. 2, 16 κε. όχι όμως και για το Ρωμ. 3, 20. Ο συγκεκριμένος όρος σύμφωνα με τον M. Bachmann δε συνδέεται με συνΝομες ανθρώπινες πράξεις (F. Anemarie) αλλά με διατάξεις της Τορά, τις Χαλαχότ, που πρέπει να μετουσιωθούν σε πράξη για να υπάρξει δικαίωση. Ο K. Haacker τα κατανοεί ως λατρευτικές διατάξεις σε αντίθεση με ηθικές ενέργειες κάτι που δε δικαιώνεται απόλυτα από το 4QMMT C 27-31.
- Στο Ρωμ. 10, 4 ο Π. σημειώνει αφοριστικά: **Τέλος γάρ Νόμου Χριστός εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι**. Το τέλος μπορεί να σημαίνει την τελείωση, τον σκοπό, την εκπλήρωση αλλά και το φινάλε.

Νόμος και Χριστός (1 από 2)

Σύμφωνα με τον αείμνηστο Στογιάννο, ο οποίος σχολιάζει το Γαλ. 2, 15-21, το πρόβλημα Νόμος - Χριστός καθοράται υπό του Παύλου υπό το φως της χριστιανικής εμπειρίας, δηλ. εκ του τέλους προς την αρχήν και όχι αντιστρόφως. Επειδή δε η οικείωσις του σωτηριώδους έργου του Χριστού συντελείται δια της πίστεως, η αντίθεσις δύναται να διατυπωθή και ως «έργα νόμου» - «πίστις Χριστού», χωρίς τούτο να σημαίνη ουδ' επ' ελάχιστον ενασχόλησιν του Αποστόλου περί το αναφυέν το πρώτον κατά την Μεταρρύθμισιν ανθρωπολογικόν κυρίως πρόβλημα, (τη σχέση δηλ. της πίστεως με τα έργα που βρισκόταν στο επίκεντρο της διαμάχης Ρωμαιοκαθολικών και Ευαγγελικών). Η πίστις αποτελεί ενταύθα τη γνώσιν της εν Χριστώ χάριτος, ως φαίνεται και εκ της παραλληλίας του «ειδότες» προς το «επιστεύσαμεν». Η «γνώσις» αυτή κυρίως ειπείν δεν είναι αποτέλεσμα μιας ερεύνης ή μιας μεταφυσικής εξάρσεως ή μιας συναισθηματικής ανατάσεως του ανθρώπου, αλλά το αποτέλεσμα της υπό του Θεού εν Χριστώ «γνώσεως» τ.έ. μεταπλάσεως της ανθρωπίνης φύσεως, την οποίαν «γνωρίζει» ο άνθρωπος δια του οδηγούντος αυτόν παναγίου Πνεύματος.

Νόμος και Χριστός (2 από 2)

Μετά την σωτήριοι αυτήν «γνώσιν» αντιλαμβάνεται ο πιστός την ανεπάρκειαν των «έργων του νόμου» να δικαιώσουν αυτόν. Τούτο σημαίνει ότι το «ειδότες» δεν αποτελεί διαπίστωση του Παύλου προ της επιστροφής του αλλά μετά ταύτην. [...] Το όλον πρόβλημα συνίσταται όχι εις την αντίθεσιν έργων και πίστεως, αλλά Νόμου και Χριστού ή προ Χριστού πεπτωκυίας ανθρωπότητος και εν Χριστώ νέας δημιουργίας. Άνευ της θεωρήσεως του κειμένου υπό την προϋπόθεσιν αυτήν, δεν είναι δυνατή η κατανόησις των υπό του Παύλου λεγομένων, τούτο δε ισχύει ου μόνον δια την εξετασθείσαν, αλλά και δια τας λοιπός αναφοράς εις τον Νόμον.

Η δικαιοσύνη του Θεού που συμπυκνώνεται στη δωρεά Χάριτος, ελευθερίας, ελέους διά του αίματος του Υιού δημιουργεί μια καινούργια σχέση που απαιτεί την ανταπόκριση του ανθρώπου η οποία εκφράζεται κατεξοχήν με την αγάπη κατεξοχήν προς τους ασθενείς αδελφούς. Την καινούργια εμπειρία την εκφράζει ο Παύλος και με το δίπολο ΣΑΡΞ-ΠΝΕΥΜΑ.

Σαρξ Και Πνεύμα: Διαφορὰ μεταξύ παλαιοῦ καὶ καινοῦ ἀνθρώπου (1 ἀπό 2)

- Ὁ Απόστολος τῶν Ἐθνῶν συγκρίνει τὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ μὲ τὴ διαγωγὴ ἑνὸς ἀθλητοῦ καὶ τὴ χαρακτηρίζει ὡς πάλῃ ἐναντίον τῆς «σαρκός». Ὁ ὅρος «σὰρξ» δὲν ὑποδηλώνει μόνο τὸ ἀνθρώπινο σῶμα ἢ τὸν ὑλικὸ κόσμον καθαυτὸν, ἀλλὰ ὅτιδήποτε μέσα μας ἀμαρτωλὸ καὶ ἐνάντιο στὸ Θεό. Τοιοῦτοτρόπως, δὲν εἶναι μόνο τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ τῆς πεπτωκυίας ἀνθρωπότητος ἢ ὁποῖα γίνεται «σαρκικὴ» καὶ ἀποκαλεῖται «σὰρξ» ἀπὸ τὸν Απόστολο (Αθ. Δεσπότης).
- Ὁ χριστιανὸς εἶναι ὁ **καινούργιος ἀνθρώπος, που ἄλλαξε τὸν τόπο τῆς διαμονῆς του. Ἡ ἐνὼση με τὸ Χριστὸ εἶναι τὸ νεῦρο τῆς ἠθικῆς του Παύλου.** Το οὐσιώδες στὸ Χριστιανισμὸ δὲν εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ καινούργια διδασκαλία, καινούργια ἠθικὴ, καινούργια λατρεία. Ὁ ἀληθινὸς Χριστιανισμὸς τρομάζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ξεσηκώνει ἀπὸ τὴν ἀμεριμνησίαν τους καὶ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους. **Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι τρόπος σκέψης που δὲν σου δημιουργεῖ υποχρεώσεις, ἀλλὰ τρόπος ζωῆς.**

Σαρξ Και Πνεύμα: Διαφορὰ μεταξύ παλαιοῦ καὶ καινοῦ ἀνθρώπου (2 ἀπό 2)

- Ἑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ· [Λευ 19,18] ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. Λέγω δέ: πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. **ἢ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς, ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἂ ἐὰν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον»** (Γαλ 5,13-18).

Η εν Χριστώ Ζωή (1 από 2)

- Η οριστική διάσταση της χάριτος του Θεού συνοδεύεται εν συνεχεία από την προστακτική, όπως παρατηρήθηκε και στο κήρυγμα του Ιησού. Γι' αυτό και το κυρίως Σώμα των επιστολών χωρίζεται συνήθως στο **δογματικό** μέρος (όπου περιγράφεται η δικαιοσύνη-δικαίωση που απορρέει από το Σταυρό και την Ανάσταση του Χριστού) και **στο ηθικό**. **Η παρουσία του Ι. Χριστού στον καινό άνθρωπο είναι πραγματική, ποτέ όμως στατική, αλλά πάντοτε δυναμική.** Χαρίζεται από το Θεό στον άνθρωπο, αλλά και πρέπει να κερδίζεται από αυτόν καθημερινώς. Είναι δωρεά του Θεού αλλά και διαρκής αγώνας (Π. Ανδριόπουλος).

Η εν Χριστώ Ζωή (2 από 2)

- Προφανώς αρκετοί χριστιανοί θεώρησαν ότι η ελευθερία από το Νόμο και η «θεϊκή» υιοθεσία διά της μετοχής στα μυστήρια του Βαπτίσματος και της θείας Ευχαριστίας τους νομιμοποιεί να ζούνε «απελευθερωμένα» από τις καθιερωμένες συμβατότητες (ταμπού). Τα μυστήρια όμως της Εκκλησίας, όπως ιδιαίτερα τονίζεται στο Α΄ Κορ. 10, δε σώζουν μαγικά (όπως αυτά του ελληνικού περιβάλλοντος) ούτε εξασφαλίζουν την τελική σωτηρία και απολύτρωση, αν δεν «μετουσιώνονται» σε συνεχή ανακαίνιση του νου και πράξεις αγάπης και προς τους αδελφούς αλλά και προς πάντα.
- Στην ίδια την *Προς Γαλάτας*, όπου διακηρύσσεται το *Τῆ ἐλευθερία ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε* (Γαλ. 5, 1), για να δηλωθεί η απαλλαγή από τις τελετουργικές διατάξεις του Μωσαϊκού Νόμου (περιτομή) και τα στοιχεία του κόσμου, σημειώνεται: *Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερία ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς Νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν* (Γαλ. 5, 13-14).

Έργα και Καρποί (1 από 3)

- Ο Παύλος είναι προφανές ότι ένεκα της πολεμικής του εναντίον του Νόμου θεωρήθηκε όχι μόνον αποστάτης, όπως κατηγορείται στα Ψευδοκληθέντια, αλλά και ότι εισάγει την Ανομία, τον ηθικό λιβερτινισμό. Ίσως το κήρυγμα του περί ελευθερίας εκ του Νόμου παρεξηγήθηκε και από κάποιους αρχικούς ακροατές του γεγονός που τον οδηγεί και στις ανωτέρω διευκρινίσεις. Είναι χαρακτηριστικός ο τρόπος που ήδη στην Α΄ Θεσ. καταπολεμά την Πορνεία και την κατάχρηση του σκεύους (= ανθρώπινου σώματος) χωρίς όμως να «ηθικολογεί».

Έργα και Καρποί (2 από 3)

- Ουδέποτε ο απόστολος διατυπώνει λόγο για **καθήκοντα** τα οποία οφείλει κάποιος να τηρήσει προκειμένου να ελευθερωθεί όπως πίστευαν οι Στωικοί. ούτε για **αρετές** που πρέπει να επιδείξει ο άνθρωπος. ο Παύλος στα πονηρά (γεμάτα κατ' ουσίαν πόνο και σκότος) έργα της σαρκός με έμφαση αντιπαραθέτει τους φυσικούς **καρπούς του Πνεύματος** (Γαλ. 5, 19-23), τους οποίους και αντιδιαστέλλει προς τα πονηρά **έργα της αμαρτίας** (αφού παρά την εφήμερη ηδονή προκαλούν πόνο-οδύνη και οδηγούν στο σκότος). Οι αγαθοεργίες δεν επιβάλλονται έξωθεν, αλλά αποτελούν φυσικούς καρπούς μιας χαριτωμένης από το Άγ. Πνεύμα και λυτρωμένης από το φόβο του θανάτου ύπαρξης, η οποία ανακάλυψε την αυθεντική εικόνα της. **Η καινούργια ζωή δεν είναι συνεπώς η «κόπια» ενός μοντέλου ούτε συνεπάγεται την «κλωνοποίηση» του ανθρώπου, αλλά η ανακάλυψη της πραγματικής εικόνας εντός του (πρβλ. Γίνε ό,τι είσαι).**

Έργα και Καρποί (3 από 3)

Δε συνίστανται σε κάποιες πτήσεις σε εξωκόσμιους χώρους αλλά είναι *ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραϋτης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν Νόμος* [= εναντίον αυτών δεν υπάρχει Νόμος !] *οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ [Ἰησοῦ] τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Εἰ ζῶμεν Πνεύματι, Πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες* (Γαλ. 5, 22-26).

- Έτσι, συνειδητοποιούμε ότι τελικά στο Χριστιανισμό δεν υπάρχει διάκριση δόγματος και ήθους, θεωρίας και πράξης, πνευματικής και κοινωνικής διακονίας. Η κοινωνική διακονία αποτελεί καρπό, αποτέλεσμα της πνευματικής ανακαινίσεως και μεταμορφώσεως, η οποία συντελείται κατά τη διάρκεια της κατηχήσεως και της Θείας Ευχαριστίας. Αυτή ως κοινή λατρεία (όχι ατομική προσευχή) αποτελεί το κορυφαίο κοινωνικό γεγονός της Ορθοδοξίας.

Εσχατολογία

- Έτσι, συχνά με το σχήμα **τότε/τώρα** ανακαλείται η «έξοδος» διά του Βαπτίσματος (*rediius ad baprtismum*), η κλήση και η εκλογή, όταν και οι ίδιοι οι άγιοι των Εκκλησιών, οι οποίοι δεν είχαν γεννηθεί αλλά γίνει χριστιανοί, είχαν βιώσει προσωπικά την οντολογική αλλαγή που προσφέρει ο Χριστός και το Πνεύμα. Επίσης, η παραίνεση συνοδεύεται συχνά από την αναγνώριση του *εσχατολογικού καιρού και της ώρας*, που σηματοδοτεί η **έλευση της ημέρας του Κυρίου**.
- *Η μετά του Θεού ένωσις δεν βυθίζει τον πιστό σε αδράνεια και απραξία, αλλά κινεί αυτόν σε ζωή και δράση, επαγρύπνηση και ετοιμότητα, διότι τα πάντα είναι «εγγύς». Η ελπίδα της επανόδου του Σωτήρα Χριστού δίνει νόημα στη ζωή των χριστιανών που τον αναμένουν συνεχώς. Με την αυτοσυνειδησία ότι το πολίτευμα των χριστιανών εν ούρανοις υπάρχει έξ ου̅ και Σωτήρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν (Φιλ. 3, 20. πρβλ. Προς Διόγνητον) σχετικοποιούν τους επίγειους σωτήρες και τα ενδοκοσμικά σχήματα, τις ιδεολογίες και δυνάμεις του κόσμου τούτου, αποδεχόμενοι ακόμη και το μαρτύριο για χάρη της αλήθειας.*

Ο Παύλος Σκηνοποιός (1 από 3)

- Κατά τα χρόνια της σιωπής/νίψης στην Ταρσό και εφόσον πιθανότατα θα είχε αποκληρωθεί από τον πατέρα του ένεκα της μεταστροφής του στην Οδό, ο Παύλος ίσως έμαθε την τέχνη του σκηνοποιού διά της επεξεργασίας δερμάτων ή/και μαλλιού. Ενώ για τους Έλληνες και τους Ρωμαίους τα χειρωνακτικά επαγγέλματα ονομάζονται *sordidus* (= λερωμένα. Κικέρων, *De Officiis* 1.150-1. Πλούταρχος, *Περικλής* 1.4-2.2) και δεν έχαιραν της ίδιας υπόληψης όπως η ενασχόληση με τη φιλοσοφία και την πολιτική, αυτό δε συνέβαινε στον Ιουδαϊσμό, όπου οι ραββίνοι δεν έπρεπε να βιοπορούν από τη μελέτη του Νόμου.
- Σημειωτέον ότι και ο Σωκράτης σύχναζε στο μαγαζί του Σίμωνα του τσαγκάρη.

Ο Παύλος Σκηνοποιός (2 από 3)

- Ο Παύλος εργαζόμενος κατά τις ιεραποστολικές περιόδους δεν παρασιτοζούσε ενταγμένος στον κύκλο ενός πάτρωνα ούτε γινόταν βάρος σε αυτούς που τον φιλοξενούσαν, αποφεύγοντας και τις εξαρτήσεις. Ταυτόχρονα προφανώς κήρυττε το ευαγγέλιο σε πελάτες ποικίλης προέλευσης που με τη σειρά τους διέδιδαν το μήνυμα στα πέρατα. Στην Κόρινθο π.χ. όπου εργάστηκε ίσως και επί διετία, έρχονταν πολλοί για τα Ίσθμια που χρησιμοποιούσαν σκηνές.
- **Οι σκηνές εκ δέρματος ή κιλικίων αιγών τριχίνων** (πρβλ. το γνωστό cilicium Ψ. 35, 13. Βουλγάτα = *ένεδυόμην σάκκον*) αλλά και υφασμάτων ήταν απαραίτητο εφόδιο για τον άνθρωπο της εποχής εφ' όσον οι ταξιδεύοντες συνήθως έπαιρναν μαζί τους τη σκηνή τους όπως εμείς σήμερα τη βαλίτσα μας (Γαλίτης). Σημειωτέον ότι στα θαλασσινά ταξίδια οι επιβάτες συνήθως διανυκτέρευαν ακριβώς σε τέτοιες σκηνές κάτω από τον έναστρο ουρανό. Επίσης, όπως συνέβαινε και με τους κτηνοτρόφους τού προηγούμενου αιώνα, χρησίμευαν και ως ένδυμα-κάπα αλλά και ως τέντα στο atrium. Ιδιαίτερως στα Ίσθμια ήταν απαραίτητες σε όσους συνωστίζονταν στην Κόρινθο για να παρακολουθήσουν τους αγώνες.

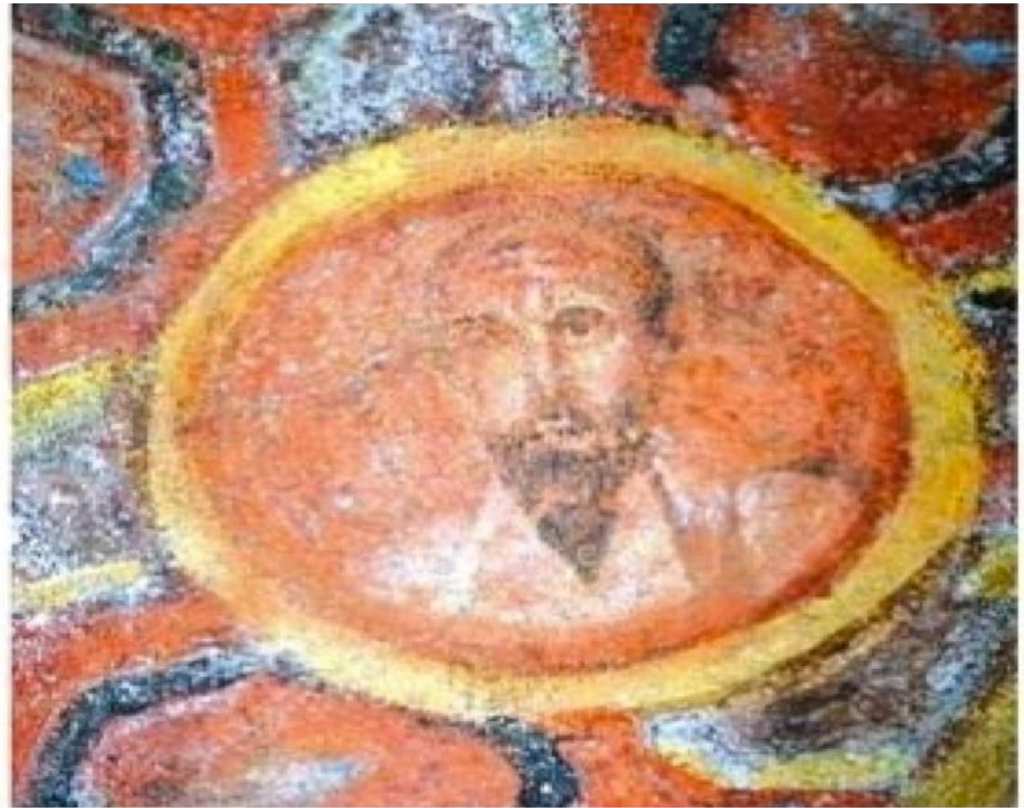
Ο Παύλος Σκηνοποιός (3 από 3)

- Ταυτόχρονα με το εργόχειρο παρότι ευρισκόταν στην πολύβουη εμπορική αγορά, είχε την ευκαιρία του **αδιαλείπτως προσεύχεσθαι, έν παντί εύχαριστεΐτε** (τα οποία σε συνάρτηση με το **πάντοτε χαίρετε** επισημαίνει στην Α' Θεσ. 5, 7 που συνέταξε τότε στην Κόρινθο) αλλά και του κηρύγματος διά της σιωπής και του λόγου του αφού δεν στεκόταν μόνο στον ίδιο πάγκο μαζί με σκλάβους αλλά επιπλέον **συναυλιζόταν** με ανθρώπους που δεν ανήκαν στην πλειονότητά τους στην κοινωνική και πνευματική ελίτ-αριστοκρατία (με την οποία συνδέεται η πορφύρα).

Παύλος: Η Αρχαιότερη Απεικόνισή του

Στις κατακόμβες της Αγίας Θέκλας, κοντά στη Βασιλική του αποστόλου Παύλου, εντοπίστηκαν οι τοιχογραφίες τεσσάρων αποστόλων: του Πέτρου, του Ιωάννη, του Ανδρέα και του Παύλου. Όλες χρονολογούνται στον 4ο αι. μ.Χ. και θεωρούνται οι αρχαιότερες απεικονίσεις των τεσσάρων αυτών κορυφαίων μαθητών του Ιησού που μόνοι άκουσαν τη Μικρή Αποκάλυψη στο όρος των Ελαιών (Μκ. 13).

Ανακαλύφθηκαν το 2009.

Αρχαιότερη Περιγραφή του Αποστόλου των Εθνών

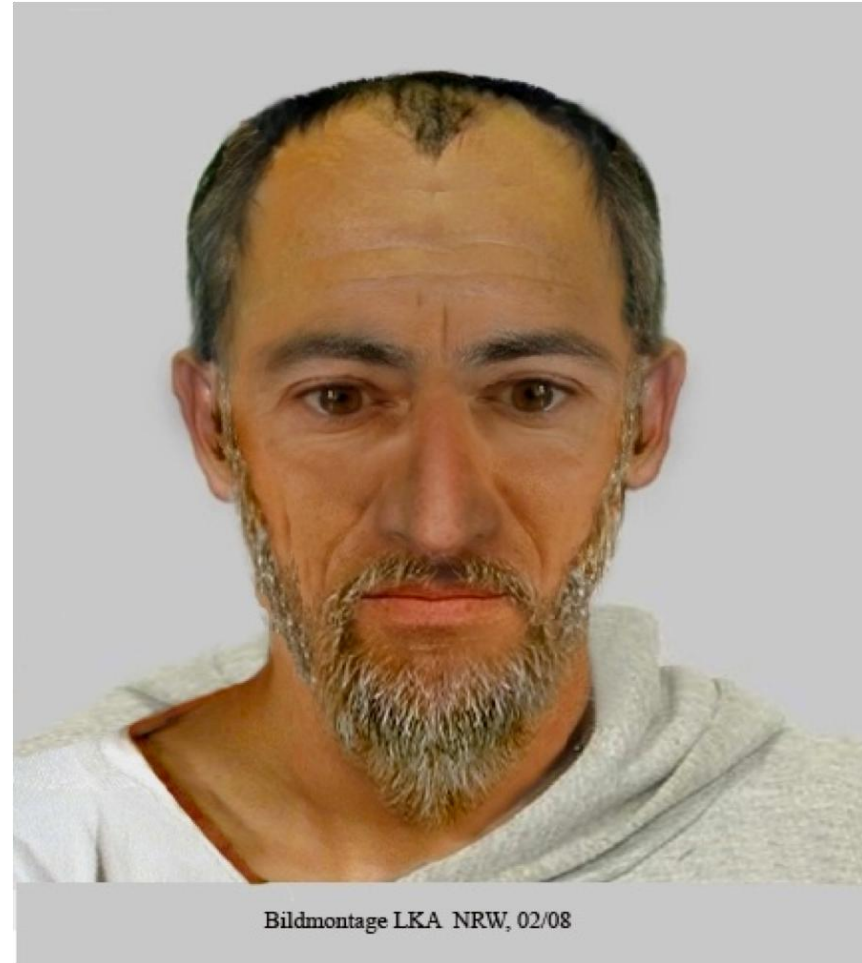
Πράξεις Παύλου και Θέκλας (τέλη 2^{ου} αι. μ.Χ.)

- 4.8 2 Καί τις ἀνὴρ ὀνόματι Ὀνησιφόρος ἀκούσας τὸν Παῦλον παραγενόμενον εἰς Ἰκόνιον, ἐξῆλθεν σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ Σιμμία καὶ Ζήνωνι καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Λέκτρα εἰς συνάντησιν Παύλου, ἵνα αὐτὸν ὑποδέξηται· διηγήσατο γὰρ αὐτῷ Τίτος ποταπὸς ἐστὶν τῇ εἰδέᾳ ὁ Παῦλος·
3 Καὶ ἐπορεύετο κατὰ τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Λύστραν, καὶ εἰστήκει ἀπεκδεχόμενος αὐτόν, καὶ τοὺς ἐρχομένους ἐθεώρει κατὰ τὴν μήνυσιν Τίτου.
- εἶδεν δὲ τὸν Παῦλον ἐρχόμενον, ἄνδρα μικρὸν τῷ μεγέθει, ψιλὸν τῇ κεφαλῇ, ἀγκύλον ταῖς κνήμαις, εὐεκτικόν, σύνοφρυν, μικρῶς ἐπίρρινον, χάριτος πλήρη· ποτὲ μὲν γὰρ ἐφαίνετο ὡς ἄνθρωπος, ποτὲ δὲ ἀγγέλου πρόσωπον εἶχεν
- (= ἄνθρωπο κοντό στο ανάστημα, χωρίς μαλλιά στο κεφάλι, με κυρτές κνήμες, εύρωστο, με ενωμένα φρύδια, με ελαφρώς γαμψή μύτη, γεμάτο χάρη. Ἄλλοτε φαινόταν σαν ἄνθρωπος, ἄλλοτε εἶχε πρόσωπο ἀγγέλου)

Ψηφιακή Σύνθεση Προσώπου του Αποστόλου Παύλου

English: *Facial composite* of Saint Paul (* 7-10; † 64-67); created by experts of the Landeskriminalamt of North Rhine-Westphalia using historical sources, proposed by Düsseldorf historian Michael Hesemann

Παρουσιαστικό Παύλου (1 από 8)

- Ο Λουκᾶς διηγεῖται ὅτι στὰ Λύστρα τῆς Μ. Ἀσίας, ὅταν οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος θεράπευσαν ἕναν ἐκ γενετῆς κουτσό, οἱ εἰδωλολάτρες κάτοικοι τοὺς πέρασαν γιὰ θεοὺς, κι ἔλεξαν τὸν μὲν **Βαρνάβαν Δία**, τὸν δὲ **Παῦλον Ἑρμῆν**, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου (Πρ. 14, 11–12). Προφανῶς ὁ Κύπριος Βαρνάβας ἦταν ηλικωμένος καὶ ὀλιγομίλητος σαν τὸν Δία ἐνῶ ὁ Παῦλος νέος καὶ ὁμιλητικός, ὅπως ὁ Ἑρμῆς.
- Στὴν Επίλογο τῆς *Προς Γαλάτας* (6, 17) ὁ Παῦλος δὲν φέρει ἀπλῶς ἀλλὰ **βαστάζει** ὡς «παράσημα» ἀνδρείας τὰ **στίγματα** (< stig «χαράσσω, σκαλίζω») τοῦ Κυρίου πιθανότατα ἀπὸ τὸ λιθοβολισμό που εἶχε υποστεί χάριν τοῦ κηρύγματος ἀκριβῶς στὰ Λύστρα. Γι' αὐτὸ καὶ «ἀπαιτεῖ» σεβασμό, ἀφοῦ αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι εἶναι γνήσιος ἀπόστολος **οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν** (Γαλ. 1, 1)!

Παρουσιαστικό Παύλου (2 από 8)

- Πιθανότατα δεν ταυτίζεται με τους εβδελυγμένους μαστιγίας και στιγματίας δούλους (Φίλων Νόμ. 1 58) αλλά ανακαλεί τα τατουάζ που περιέφεραν τιμητικά λάτρεις- δούλοι θεοτήτων, όπως ο Διόνυσος (παράσημο-ΚΙΣΣ'ΟΦΥΛΟ Γ' Μακ. 2, 27-9) και η Κυβέλη. Φυσικά δεν εννοεί κάποιο χάραγμα με το όνομα ή το σύμβολο του Εσταυρωμένου.
- Προηγουμένως σημειώνει ότι ενώπιόν τους **προεγράφη ο Χριστός Εσταυρωμένος** ίσως και διά του παρουσιαστικού αλλά και της στάσης ζωής του Παύλου, αφού αισθανόταν ότι δε ζει πλέον εκείνος αλλά ο Χριστός που τον αγάπησε και παρεδόθη για αυτόν. Οι αντίπαλοί του ως σημείο τους είχαν **την περιτομή** επειδή θέλουν **εὐπροσωπῆσαι** ἐν σαρκί, (να αρέσουν στους ανθρώπους επιδεικνύοντας κατόρθωμα στη σάρκα 6, 12).

Παρουσιαστικό Παύλου (3 από 8)

- Στο Γαλ. 4, 13-16 οι παραλήπτες προθυμοποιήθηκαν ακόμη και τα μάτια τους να του προσφέρουν, που συνιστούν το πολυτιμότερο όργανο του ανθρώπου. Μάλλον πρόκειται για μεταφορά: *οΐδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. ¹⁵ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατόν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐδώκατέ μοι. ¹⁶ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;*
- Στὴ Β' Κορινθίους οι αντίπαλοί του τον κατηγορούν: *Αἱ μὲν Ἐπιστολαὶ βαρεῖαι καὶ ἰσχυραὶ, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος* (υπαινισσόμενοι τον ἀκομψο ἐξ ἐπόψεως ρητορικῆς λόγο. 10,10–11). Οι ίδιοι εξήραν τη δόξα που αντανακλούσε το πρόσωπο του Μωυσή όταν ἔλαβε την Τορά του Μωυσέως.

Παρουσιαστικό Παύλου (4 από 8)

- Επειδή ο Παύλος θεώρησε αποκαλύψεις πολλές και εντυπωσιακές, παραδόθηκε από τον Κύριο (όπως και ο Ιώβ 2, 6 κε.) σε **άγγελο Σατανά** προκειμένου να τον **κολαφίζει** (= χαστουκίζει/σβερκώνει), όπως τον Ιώβ, και έτσι να βιώσει τη δύναμη/χάρη του Κυρίου και να μην υπεραίρεται. Έτσι τον βασανίζει **σκόλοπας** (= αγκίδα ή λεπτό και μακρύ δοκάρι που διαπερνά το κορμί και καταλήγει σε αιχμηρό άκρο) **τῆς σαρκός** (Β' Κορ. 12, 7). *Εσκολωπισμένος* αποκαλείται από τον Λουκιανό και ο Ι. Χριστός, ο Εσταυρωμένος. Δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για **ασθένειες** (οφθαλμοί Γαλ. 4, 13-15. Πρ. 9, 8-9. 22, 11-13; κεφαλγίες-ημικρανίες;) **διώξεις** που του προκάλεσαν **στίγματα**; (Γαλ. 6, 17. Β' Κορ. 11, 21-33. 12, 10), **ή ανθρώπους που τον έθλιβαν** όπως οι Υμέναιος, Φιλητός Α' Τιμ. 1, 20. 2, 17. πρβλ. Γ' Βασ. 11, 14. Μκ. 8, 33). Δεν πρόκειται για «σαρκικούς» πειρασμούς. Ήδη στο 11, 13-15 αναφέρει: *οί γάρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.*

Παρουσιαστικό Παύλου (5 από 8)

- Στη Β΄ Κορ., όπου ασκείται πολεμική στους Ιουδαίοχριστιανούς έχουμε τρεις καταλόγους θλίψεων(!). Στο 11, 23-28 άπαριθμεί τις θλίψεις μέχρι τότε· φυλακή και ξυλοκόπημα μέχρι θανάτου υπέστη πολλές φορές: ιδιαιτέρως **πέντε** φορές μαστιγώθηκε στη Συναγωγή με 39 βουρδουλιές κάθε φορά (προφανώς διότι ομολογούσε τον Ιησού ως Υιό του Θεού πρβλ. Ιωσ. Αρχ. 4.238.248 Δτ. 25, 1-3), **τρεις** φορές ξυλοκοπήθηκε προφανώς από Ρωμαίους με ρόπαλα (γκλοπς), μία φορά λιθοβολήθηκε (στα Λύστρα), **τρεις φορές** ναυάγησε και προφανώς γλίτωσε κολυμπώντας σε τρικυμισμένη θάλασσα επί ώρες, μία φορά έκανε μέσα στη θάλασσα ένα μερόνυχτο, όδοιπορίες έκανε άμετρητες, πάρα πολλές φορές κινδύνευσε να χάσει τη ζωή του από ληστές, **πολλές φορές** κυνηγήθηκε σε πόλεις, σε ύπαιθρο, σε θάλασσα, από Ιουδαίους, είδωλολάτρες, και **ψευτοχριστιανούς**· κόπους έξοντωτικούς, πείνες, δίψες επικίνδυνες, άγρυπνίες, κρύα υπέφερε άμετρητες φορές· και μέσα σ' όλα αυτά μεριμνούσε για τη διοίκησι πολλών εκκλησιών.

Παρουσιαστικό Παύλου (6 από 8)

Παρουσιαστικό Παύλου (7 από 8)

- Το πρόσωπο του Παύλου ο οποίος είχε τη μοναδική εμπειρία της Δαμασκού, παρά την ατιμία και την ασθένεια, ως μοναδικό κάτοπτρο μεταδίδει σε αντίθεση προς το πρόσωπο του Μωυσή, με παρρησία προς τους άλλους διά του ευαγγελισμού, την αλήθεια, το φωτισμό της δόξας του Ιησού Χριστού. Και οι ίδιοι οι Κορίνθιοι με τη σειρά τους αντικατοπτριζόμενοι τη δόξα στο περιβάλλον τους συστήνουν με μοναδικό τρόπο την αλήθεια-ειλικρίνεια του παύλειαυ κηρύγματος.
- Στο Β' Κορ. 2, 17 – 4, 6 ο Παύλος αυτοπαρουσιάζεται να εισέρχεται ως θριαμβευτής, όντας ταυτόχρονα *Χριστοῦ εὐωδία τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὁσμή ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμή ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν*. Αυτός βρίσκεται συνεχώς κατέναντι Θεού (και όχι περιστασιακά όπως ο Μωυσής). Μετα-λαμβάνει αυτό το φως μέσω του Χριστού της *Εικόνας του Θεού* (4, 4. πρβλ. Κολ. 1, 15).

Παρουσιαστικό Παύλου (8 από 8)

Παρότι όπως θα τονίσει στην αρχή της αμέσως επόμενης ενότητας κατέχει τον θησαυρό *έν όστρακίνοις (= κεραμιδένια) σκεύεσιν* (Β' Κορ. 4, 7) και δε διαθέτει τη λαμπρότητα του προσώπου του Μωυσέως, όπως τον κατηγορούσαν οι αντίπαλοί του, αισθάνεται ότι βρίσκεται διαρκώς ενώπιον του Θεού από τον οποίο αντλεί δύναμη και δόξα την οποία αντικατοπτρίζει στους άλλους με το κήρυγμα, το Ευαγγέλιό του. Όσοι το ασπάζονται αντικατοπτρίζουν τη δόξα αυτή και στο περιβάλλον τους και γίνονται έτσι οι έγγραφες πλάκες της διαθήκης και οι συστατικές επιστολές του. για κάποιους *απολλυμένους* είναι κεκαλυμμένη. Οι χριστιανοί της Κορίνθου και της Αχαΐας όντας οι ίδιοι *έμψυχες πλάκες* της Καινής Διαθήκης, αφού *επιστράφηκαν* προς τον Κύριο Πνεύμα (Δτ. 4, 30. Β' Παρ. 24, 19. 30, 9. Ησ. 19, 22. Α' Θεσ. 1, 9. Πρ. 9, 35), *κατοπτρίζονται* τη δόξα του Κυρίου (kabod Jahwe). Έτσι δεν είναι μόνον ανώτεροι των Ισραηλιτών αλλά και του ίδιου του Μωυσέως, ο οποίος δε βρισκόταν συνεχώς ενώπιον της Δόξας.

Κράση Παύλου

- Παρά τα συγκεκριμένα πάθη ο Απόστολος των Εθνών πρέπει να είχε γερή σωματική κράση. Ο Holzner (Παύλος 272-3) σημειώνει: Αν λογαριάσουμε τον αριθμό των χιλιομέτρων που έκανε στα τρία ταξίδια[...] τότε φθάνουμε στο ακόλουθο αποτέλεσμα: Πρώτη περιοδεία: Αττάλεια-Δέρβη με επιστροφή: **1.000 χλμ.** Δεύτερη περιοδεία: Ταρσός-Τρωάς: **1.400 χλμ.** (και με μια λοξοδρόμηση προς την Άγκυρα άλλα 525 χλμ.) Τρίτη περιοδεία: Ταρσός-Έφεσος: **1.150 χλμ.** (και με μια λοξοδρόμηση προς την Άγκυρα 1700 χλμ).
- Αν υπολογίσουμε τις δευτερεύουσες πορείες, την υψομετρική διαφορά και την διαφορά που έχει ο δρόμος από το σιδηρόδρομο σε μήκος φθάνουμε σε οδοιπορείες, για τις οποίες ο Deissmann, ομολογεί: μια από τις αξέχαστες εντυπώσεις των ταξιδιών μου, που το περισσότερο τα έκανα με τα νεότερα μέσα συγκοινωνίας, είναι ο άρρητος θαυμασμός για την αντοχή του σώματος του Παύλου ως πεζοπόρου που είχε το λόγο του λέγοντας *υπωπιάζω (= κτυπώ) το σώμα μου και δουλαγωγώ (= σέρνω σαν δούλο)* (Α' Κορ. 9, 27).

Ο Αγώνας του Παύλου (1 από 4)

- Πρόκειται για παράδειγμα από την **πυγμή** ή **το παγκράτιο**, το οποίο ήταν συνδυασμός πάλης και πυγμαχίας. Το οὕτως **πυκτεύω** ως οὐκ ἀέρα δέρων ούτε δημώδης παροιμία είναι επί των *ματαιοπονούντων λεγομένη*, ούτε είναι φράση ειλημμένη από τη *σκιαμαχία*, την προπόνηση δηλ. των πυγμάχων η οποία περιελάμβανε γρονθοκοπήματα στον αέρα ως *παρασκευάζον γυμνάσιον*. Σε αυτόν καθεαυτόν το βίαιο αγώνα της πυγμαχίας ο πυγμάχος προσπαθούσε να στοχεύσει στο κεφάλι του αντιπάλου, λακτίζοντάς το.
- Ο χορός των αγγέλων μαζί με τους ανθρώπους *θεάται στην αρένα* του κόσμου τους αποστόλους να παρελαύνουν στο τέλος της παράστασης όπως συνέβαινε με τους ετοιμοθάνατους (*spectaculum*. Επίκτ. *Διατριβή* 3.22.58) χάριν της *μωρίας* του Ευαγγελίου τού Σταυρού του Χριστού (Α' Κορ. 4, 9).

Ο Αγώνας του Παύλου (2 από 4)

- Το ρήμα **υπωπιάζω** (εκ του *υπό + ώψ, ωπός*) σημαίνει με τη γροθιά η οποία ήταν τυλιγμένη με δερμάτινα λουριά με καρφιά (*caest*) *μωλωπίζω-γρονθοκοπίζω κάτω από τους οφθαλμούς* (στο πιο ευαίσθητο σημείο του προσώπου) και μεταφορικά *σφοδρώς πλήττω, βασανίζω, δαμάζω, νεκρώνω*. Όπως ο νικητής έσυρε τον ηττημένο στην αρένα κάτω από τις επιδοκιμασίες των θεατών, έτσι και ο Παύλος *συντρίψας κάθε αντίσταση του σώματος το δουλαγωγεί: έσυρε αυτό ως δούλο υπηρετούντα το έργο της αποστολής υπό τα όμματα του κόσμου* (άγ. Νικόδημος Αγιορείτης).

Ο Αγώνας του Παύλου (3 από 4)

- **Α' Κορ. 9, 24-27 Φιλ. 3, 12-15**

Ήδη στην ίδια συνάφεια αυτοπαραλληλίζεται με δρομέα σταδίου (= 200 μέτρων) το αρχαιότερο, προσφιλέστερο και ευγενέστερο άθλημα της αρχαιότητας, τον αγώνα του δρόμου. Ιδιαιτέρως με τη μετοχή **ἐπεκτεινόμενος** δηλώνεται η υπερπροσπάθεια που καταβάλλει ο αθλητής στην τελική ευθεία προς τον τερματισμό κλίνοντας την κεφαλή και το στήθος προς τα εμπρός και προτάσσοντας τα χέρια έναντι των ποδών. Σε αυτήν την υπερπροσπάθεια φυσικά δε συλλογίζεται την απόσταση (τους διαύλους) που έχει ήδη διανύσει, ούτε εκείνους που τον χειροκροτούν. Το αγωνιώδες βλέμμα του είναι στραμμένο-προσηλωμένο προς το τέρμα.

Ο Αγώνας του Παύλου (4 από 4)

- **ΔΡΟΜΕΑΣ**

Δυνάμεις (σε πληθυντικό) και μάλιστα **καταπληκτικές** και **σκόπιμες** ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ (< χρώς = δέρμα) **σουδάρια** (= μαντήλι που φορούσαν γύρω από τον λαιμό για να σκουπίζουν τα λερωμένα χέρια και τον ιδρώτα από το κεφάλι. Απούληιος, Απολογία 53.3.39. 55, 3.7. 8. 16. 57) ἢ **σιμικίνθια** (= ημιζώνιον, το σάλι, η σάρπα) καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τὰ τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι. Επίσης το σουδάριο ανήκε μάλλον στην ενδυμασία του ρήτορα όταν αυτός αγόρευε (Σουητ., *Νέρων* 25. 3. 51). Επειδή και οι χαρισματούχοι Ομιλητές και ο λόγος τους θεωρούνταν από τους ακροατές θείοι, γι' αυτό και ό,τι άγγιζε το δέρμα τους θεωρούνταν φορέας δύναμης. Και τα **σιμικίνθια** επειδή περιέβαλαν τη γενετήσια ζώνη εκλαμβάνονταν ως φορείς ενέργειας (Πλίνιος, *Φυσ. Ιστ.* 28. 9). Προσφέρονταν μάλιστα ως αφιερώματα στην Κυρία, Σώτεια Αρτέμιδα.

Χαρακτηριστικά Παύλου (1 από 5)

- Κάτω από το φλογερό βλέμμα του Αναστάντος μαλακώνει κι ελευθερώνεται καθετί που είχε σκληρυνθεί-απωθημένα αισθήματα, συναισθηματικές δυνάμεις, σχεδόν αδιόρατες. **Τίποτα το καθεαυτό πολύτιμο δεν πάει χαμένο στα χέρια του Θεού.** Ο βασικός χρωματισμός της ιδιοσυγκρασίας του, η κοσμοπολίτικη μόρφωση, η λεπτή διαλεκτική του, τίποτα δεν καταστρέφεται. Στον αυθεντικό Χριστιανισμό *Γίνεσαι ό,τι πραγματικά είσαι.*
- **Παρότι ο Π. είχε τετράγωνη λογική είχε και έντονο συναισθηματικό κόσμο** που αποτυπώνεται ιδίως στις Επιστολές προς τις Εκκλησίες που πρώτες ίδρυσε στη Δύση (την Α' Θεσ. και τη Φιλ.) αλλά και προς την Γαλ. όπου ο έρωτας προς τους *ανόητους* Κέλτες ξεσπά αρχικά ως οργή. Στην ίδια η επιστολή αποτυπώνεται και η αγάπη του προς τον Εσταυρωμένο με στοιχεία που απαντούν κατόπιν και στον Ιγνάτιο Αντιοχείας.

Χαρακτηριστικά Παύλου (2 από 5)

- Δείγμα της «μεγάλης καρδιάς» του Παύλου είναι η **Προς Φιλήμονα** όπου φροντίζει ώστε ένας δραπετής να επιστρέψει στην οικία του αφεντικού του και μάλιστα ως αδελφός και εταίρος(!) αλλά και η προσωπική μέριμνα που αποτυπώνεται για την υλική υποστήριξη της Φοίβης, του Απολλώ κ.ά. αλλά και των Εκκλησιών ανά Οικουμένη.

Χαρακτηριστικά Παύλου (3 από 5)

- Επίσης ποτέ δεν **έπαψε να αισθάνεται Ιουδαίος** και να κλαίει για τους άπιστους συμπατριώτες του *τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα,*⁴ *οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν (α) ἡ υἰοθεσία καὶ (β) ἡ δόξα καὶ (γ) αἱ διαθῆκαι καὶ (δ) ἡ νομοθεσία καὶ (ε) ἡ λατρεία καὶ (στ) αἱ ἐπαγγελίαι,*⁵ *ὧν (ζ) οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν (η) ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν (Ρωμ. 9, 3-5).* Σε αντίθεση προς το Α΄ Θεσ. 2, 15 όπου ἔνεκα ἰσως και του διωγμοῦ που εἶχε υποστεί αλλά και της διάστασής του προ τη Συναγωγή της Κορίνθου εἶναι ιδιαίτερα καυστικός ἀπέναντι στους Ιουδαίους, θεωρεῖ ὅτι και αυτοί τελικά θα σωθοῦν ἔνεκα του πλούτου του ελέους και της σοφίας του Θεοῦ. Εντυπωσιακό εἶναι το γεγονός ὅτι στις Πράξεις παρουσιάζεται να εφαρμόζει δύο φορές το τάμα των Ναζιραίων ενώ στη Δίκη του ἀπό τους ὁμοεθνεῖς του τονίζει ὅτι εξακολουθεῖ να εἶναι Φαρισαῖος, προκαλώντας μάλιστα σχίσμα.

Χαρακτηριστικά Παύλου (4 από 5)

- Ο Παύλος είχε χιούμορ αλλά χρησιμοποιεί και την ειρωνεία (Α΄ Κο 4,8). Στους Κορίνθιους που υπεραίρονταν ότι ήδη εβασίλευσαν ο Παύλος τονίζει ότι έγινε **περίψημα** (= σκουπιδάκι της σπάτουλας) και **περικόθαρμα** (= σκουπίδι της σκούπας).
- Χαρακτηριζόταν και από μία ελαφρά αθυροστομία αφού χαρακτηρίζει τους εχθρούς του ιουδαιοχριστιανούς **κύνες-σκυλιά** (Φιλ. 3, 2, όπως εκείνοι θεωρούσαν τους εθνικούς) και όλα τα προχριστιανικά εθνικά προνόμιά του τα αποκαλεί **σκύβαλα** (Φιλ. 3, 8) που σημαίνει *ό,τι απομένει από το ξεκαθάρισμα των δημητριακών αλλά και κόπρανα*.

Χαρακτηριστικά Παύλου (5 από 5)

- Στο Γαλ. 5, 12 επίσης για τους Ιουδαιοχριστιανούς που κήρυτταν την περιτομή ως απαραίτητη προϋπόθεση σωτηρίας και θεωρούσαν ότι εκπροσωπούν τους (super) υπερ-αποστόλους αναφέρει τα εξής: *“Οφελον **και ἀποκόψονται** οί ἀναστατοῦντες ὑμᾶς (= ας ευνουχιστούν αυτοί που σας αναστατώνουν [όπως και οι γνωστοί στην περιοχή ιερείς της Κυβέλης]).*
- Επίσης στις Πράξεις ο Λουκάς παραδίδει ότι ο Παύλος απάντησε (ουσιαστικά προφήτεψε) στον Ανανία που αναίτια τον χτύπησε: *τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, **τοῖχε κεκονιαμένε!** (= τοίχε γεμάτες σχισμές που έχει ασβεστωθεί 23, 3).*

Προσαρμογή

Ο Παύλος, έχοντας ανατραφεί στο πολυπολιτισμικό περιβάλλον της Ταρσού, είχε το χάρισμα της **προσαρμογής**: να γίνεται *τοῖς πᾶσι τὰ πάντα*, προκειμένου να κερδίσει τους πάντες. Το τελευταίο ιδίωμα, που υπερασπίζεται ο Ιωάννης Χρυσόστομος, έγινε σε ύστερα χρόνια αντικείμενο κριτικής (πρβλ. *Περί Περεγρίνου Τελευτής* όπου Σύρος **Λουκιανός** (120-190 μ.Χ.) το 167 μ.Χ., γράφοντας μάλλον στην Μικρά Ασία προς τον πλατωνικό Κρόνιο, ίσως διακωμωδεί και τον Παύλο που ταυτίζει με τον Πρωτέα (που λάμβανε πολλές μορφές), τους κυνικούς και τον άγ. Πολύκαρπο Σμύρνης.

Περιοδείες του Παύλου (1 από 4)

Περιοδείες του Παύλου (2 από 4)

- Αναφορικά με τη Β' Περιοδεία του Παύλου βλ. την παρουσίαση:

Πορεία προς τους Φιλίππους + Φίλιπποι στο

<http://eclass.uoa.gr/modules/document/document.php>

Εκεί παρατίθεται και παρουσίαση της *Προς Κολοσσαείς*, καθώς και αρκετά άρθρα για τον Παύλο (και την Εκκλησία, τη θέση της γυναίκας κ.ο.κ.).

- Λεπτομερέστερη παρουσίαση της παρουσίας του Παύλου στη Μακεδονία και Αχαΐα βλ. την παρουσίαση:

Στα Βήματα του Απόστολου Παύλου στο

sotdespo.blogspot.com

Περιοδείες του Παύλου (3 από 4)

Β' Περιοδεία του Παύλου

Περιοδείες του Παύλου (4 από 4)

- Απαρχές της Εκκλησίας **30**
- Μεταστροφή του Παύλου στον Χριστιανισμό **31/2**
- Πρώτη μετάβαση στα Ιεροσόλυμα **34/5**
- **Πρώτη ιεραποστολική περιοδεία 46-7**
- Αποστολική σύνοδος **48-9**
- Δεύτερη αποστολική περιοδεία **48/9-51/2**
- Τρίτη αποστολική περιοδεία **53/4-56/7**
- Σύλληψη στα Ιεροσόλυμα **57/8**
- Διετής φυλάκιση **58/60**
- Ταξίδι στην Ρώμη και φυλάκιση **61/3**
- **Τέταρτη ιεραποστολική περιοδεία 64/6**
- **Δεύτερη φυλάκιση και μαρτύριο 67**

Επίμετρο:

Τέταρτη ιεραποστολική Περιοδεία;

Σύμφωνα με τους περισσότερους ερμηνευτές που βασίζονται στις Ποιμαντικές ο Παύλος μετά τον αποχωρισμό του από τους πρεσβυτέρους της Εκκλησίας στο Πρ. 20, ξαναεπισκέφθηκε την Έφεσο και αποκεφαλίστηκε αφού έφτασε τελικά μέχρι τα πέρατα της Δύσης (Α΄ Κλήμ. 5.6-7 *Κατάλογος Μουρατόρι*. Ευσέβιος, Ε.Ι. 2.25.5). Κατά τις Πράξεις αυτή είναι η τελευταία συνάντηση με εκπροσώπους της Εκκλησίας της. Σύμφωνα με τον Dunn μάλλον ο Νέρων την περίοδο μεταξύ 62 και 64 μ.Χ., όταν και «παρακμάζει» η βασιλεία του, οδήγησε τελικά τον Παύλο που κήρυττε μια εναλλακτική Βασιλεία και Ειρήνη με επίκεντρο έναν Εσταυρωμένο και Αναστάντα στο μαρτύριο μετά από την παρατεταμένη αιχμαλωσία, με την οποία κατακλείονται οι Πράξεις. Δεν αποκλείεται συνεπώς να μην υπήρξε τέταρτη ιεραποστολική περιοδεία και άλλη φυλάκιση.

Τέταρτη ιεραποστολική Περιοδεία; (1 από 2)

- Τότε πότε γράφτηκαν η Α΄ Τιμόθεον και η Προς Τίτον; Ο ίδιος ο Παύλος δεν αποκλείεται κατά την Γ΄ Ιεραποστολική Περιοδεία να κατέβηκε στην Κόρινθο μέσω της δυτικής Ελλάδος. Στο Ρωμ. 15, 18-19, που συγγράφεται από την Κόρινθο (κατά τη β΄ επίσκεψή του), σημειώνει ότι έφτασε στο **Ιλλυρικό** (=μια περιοχή στο δυτικό μέρος της σημερινής βαλκανικής χερσονήσου, η οποία κατοικούνταν από τις φυλές των *Ιλλυριών*, οι οποίοι μιλούσαν τις *Ιλλυρικές διαλέκτους*), κάτι που συνέβη προφανώς σε αυτήν την κατάβαση (το 56 μ.Χ.): *Μπορώ λοιπόν, χάρι στον Ι. Χριστό, να καυχώμαι για την υπηρεσία μου προς το Θεό. Δεν θα τολμήσω δε να ομιλήσω για κάτι που δεν έκανε ο Χριστός διαμέσου εμού για να πιστεύσουν τα έθνη. Ο Τιμόθεος είναι νέος όταν λαμβάνει τη συγκεκριμένη επιστολή (4, 20) και χρειάζεται τη συμβο(υ)λή του Αποστόλου των Εθνών γεγονός που δεν δικαιολογείται εάν αυτή γράφτηκε το 65-67 μ.Χ.. Ο ίδιος ο Παύλος σημειώνει ότι ελπίζει **έλθειν πρὸς σὲ ἐν τάχει· ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἧτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας** (3, 14-15).*

Τέταρτη ιεραποστολική Περιοδεία; (2 από 2)

- Καθ' οδόν προς τη Νικόπολη της Ηπείρου προσκαλεί τον Τίτο που είχε τον στείλει στην Κόρινθο και κατόπιν Κρήτη, αφού το *ἀπέλειπον* στην θύραθεν γραμματεία συνδέεται με την αυθεντία ενός που έχει την εξουσιοδότηση να «χειροτονεί εκπροσώπους και εντολοδόχους» και δεν προϋποθέτει το προσωπικό πέρασμα του υποκειμένου του ρήματος από έναν τόπο.

Τέλος Ενότητας

Ο Ιουδαίος Παύλος ως Απόστολος των
Εθνών: Βίος και Θεολογία

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών 2015.
Σωτήριος Δεσπότης. «Ερμηνεία και Θεολογία Καινής Διαθήκης. Ο Ιουδαίος Παύλος ως Απόστολος των Εθνών: Βίος και Θεολογία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://opencourses.uoa.gr/courses/SOCTHEOL5/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/6)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1, Σελίδα 3: *Απόστολος Παύλος*, Αγιογραφίες του κυρ-Μανουήλ Πανσέληνου στο Πρωτάτο του Αγίου Όρους, Καρυές / Φωτογραφίες: Χρήστος Θεοδωρακόπουλος / Ευγενής παραχώρηση των φωτογραφιών από τον γέροντα Ιερόθεο / Από το βιβλίο του Ι.Μ. Χατζηφώτη: *Μακεδονική Σχολή, Η Σχολή του Πανσέληνου (1290-1320)*, Εκδ. Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, Αθήναι 1995 / Copyright / Σύνδεσμος: <http://www.myriobiblos.gr/museum/gallery/panselinos/20.jpg> / Πηγή: <http://www.myriobiblos.gr>

Εικόνα 2, Σελίδα 6: *Ο Θρίαμβος του Αιμίλιου Παύλου (λεπτομέρεια)*, Καρλ Βερνέ / Public Domain / Σύνδεσμος: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Triumph_of_Aemilius_Paulus_\(detail\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Triumph_of_Aemilius_Paulus_(detail).jpg) / Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/Lucius_Aemilius_Paullus_Macedonicus

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/6)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 3, Σελίδα 8: *Χάρτης της Ταρσού και της οροσειράς του Ταύρου* / Freeware (Public Domain) / Σύνδεσμος: <http://maps-kid.com/taurus-mountains-on-world-map.html> Πηγή: <http://maps-kid.com>

Εικόνα 4, Σελίδα 12: Το σύμβολο της Φυλής του Βενιαμίν / Public Domain / Σύνδεσμος: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Benjamin2.JPG> / Πηγή: <http://en.wikipedia.org/wiki/Benjamin>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (3/6)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 5, Σελίδα 14: Εξώφυλλο του DVD της ταινίας "Παύλος ο Απόστολος των Εθνών" (2000) του Ρότζερ Γιάνγκ / Η άδεια (copyright) πιστεύεται ότι ανήκει στον διανομέα ή στην εταιρεία παραγωγής αυτού του βίντεο. Η συγκεκριμένη φωτογραφία είναι παράγωγο ψηφιακής ανατύπωσης (φωτογράφιση, σκανάρισμα) του εξώφυλλου του DVD του βίντεο. Η άδεια (copyright) παραμένει στον αρχικό κάτοχο. Κρίνεται παρ' όλα αυτά ότι η συγκεκριμένη χρήση αποτελεί μια «δίκαιη χρήση» ("fair use"). / Σύνδεσμος:

<http://www.biblemegamall.com/index.php?module=viewitem&item=704504/>

Πηγή:

<http://www.biblemegamall.com/index.php?module=viewitem&item=2487374>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (4/6)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 6, Σελίδα 23: *Η Μεταστροφή του Αγίου Παύλου στο δρόμο προς τη Δαμασκό*, Καραβάτζιο / Public Domain / Σύνδεσμος:

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Conversion_on_the_Way_to_Damascus-Caravaggio_\(c.1600-1\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Conversion_on_the_Way_to_Damascus-Caravaggio_(c.1600-1).jpg) / Πηγή:

http://en.wikipedia.org/wiki/Conversion_on_the_Way_to_Damascus

Εικόνα 7, Σελίδα 35: *Η εις Αδου Κάθοδος του Χριστού (λεπτομέρεια)*, Μονή της Χώρας, Κωνσταντινούπολη / Public Domain / Σύνδεσμος:

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=150836> / Πηγή: <http://www.tovima.gr>

Εικόνα 8, Σελίδα 54: *Ο ασπασμός των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου*, Μονή Βατοπαιδίου, Άγιο Όρος / Public Domain / Σύνδεσμος:

<http://www.vatopedi.gr/2011/05/σπαράγματα-τοιχογραφιών-αγνώστου-πρ/> / Πηγή: <http://www.vatopedi.gr>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (5/6)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 9, Σελίδα 86: *Απόστολος Παύλος, Ρωμαϊκή κατακόμβη Αγίας Θέκλας / Public Domain / Σύνδεσμος: <http://www.sueddeutsche.de/kultur/sensations-fund-im-paulus-grab-glaube-liebe-knochen-1.106563> / Πηγή: <http://www.sueddeutsche.de>*

Εικόνα 10, Σελίδα 88: *Ψηφιακή σύνθεση του προσώπου του Αποστόλου Παύλου / Η σύνθεση έχει δημιουργηθεί από ειδικούς του Κρατικού Γραφείου Ερευνών της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας NRW Landeskriminalamt και προτάθηκε από τον ιστορικό Μίκαελ Χέσμαν / CC (Creative Commons) BY-SA 2.0 de / Σύνδεσμος: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:PaulusTarsus_LKANRW.jpg / Πηγή: http://ca.wikipedia.org/wiki/Retrat_robot*

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (6/6)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 11, Σελίδα 94: *Απόστολος Παύλος, Ζαν Τούροπ* / Copyright Jan Toorop Research Center / Σύνδεσμος: <http://www.jan-toorop.com/artwork/247> / Πηγή: <http://www.jan-toorop.com>

Εικόνα 12, Σελίδα 108: *Χάρτης με τις περιοδείες του Αποστόλου Παύλου* / Copyright / Σύνδεσμος: <http://www.glauben-und-bekennen.de/bibel/landkarten/paulus-missionsreisen.jpg> / Πηγή: <http://www.glauben-und-bekennen.de/besinnung/begriffe-m/missionsreisen.htm>

Εικόνα 13, Σελίδα 110: *Χάρτης με την Β' Περιοδεία του Αποστόλου Παύλου* / Copyright 1998-2015 The Mary T. and Frank L. Hoffman Family Foundation / Σύνδεσμος: <http://www.all-creatures.org/sermons98/map-08.html> / Πηγή: <http://www.all-creatures.org>

